OBMURSKI TEDNIK

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA ZA OBMURJE

Murska Sobota 12. avgusta 1954

— Štev. 32. — Cena din 10

Izdaja časopisno in založniško podjetje »Naš tisk« M. Sobota. — Urejuje uredniški odbor. Direktor in odgovorni urednik Jože Vild. Uredništvo in uprava M. Sobota, Trubarjev drevored 2. — Čekovni računu pri podružnici NB FLRJ v M. Soboti št. 641-T-500. — Telefon št. 158. — Tisk Obmurske tiskarne v M. Soboti. — Naročnina: četrtletna 100, polletna 200 in celoletna 400 din. — Izhaja vsak četrtek. — Poštnina plačana v gotovini.

Muzejsko društvo (Štubl Miroslav) Murska Sobota

OD TEDNA — DO TEDNA

Zunanji ministri Grčije, Turčije in Jugoslavije so v ponedeljek podpisali pogodbo o Balkanski zvezi. Ta dogodek ni samo veselo odjeknil med javnostjo držav-podpisnic, temveč tudi v tujini. Uradni in neuradni komentarji v tujini poudarjajo predvsem veliki pomen, ki ga bo imela nova mednarodna organizacija za varnost in mir na tem delu sveta in v Evropi sploh. Kot taka bo služila za vzgled tudi ostalim državam, ki si v resnici prizadevajo, da bi na podlagi načel enakopravnosti, medsebojnega spoštovanja in nevmešavanja v notranje zadeve združile svoje sile proti vsakršnemu napadu od zunaj ter utrdile medsebojno sodelovanje.

Pogodba o Balkanski zvezi izpopolnjuje ankarski sporazum med tremi državami predvsem na vojaškem področju. Vendar ta zveza ni podobna n. pr. kakemu Atlantskemu paktu ali tako imenovanim »pogodbam« SZ s svojimi sateliti. Tu ni države, niti ne skupine držav, ki bi imele posebno ali celo priviligirano vlogo ozir. položaj; tu ni razlike med močnejšimi in slabšimi in tudi ni razlik pri določevanju pravic. Pogodbo preveva od pričetka do kraja načelo popolne enakopravnosti, soglasnosti in medsebojnega razumevanja.

Bodoči svet Balkanske zveze, ki ga bodo tvorili zunanji ministri in nekateri člani vlad, se bo po določbah pogodbe sestajal redno vsako leto, po potrebi pa tudi večkrat, če bodo države-podpisnice sodile, da jih k temu silijo izredne prilike in napeti mednarodni položaj. V primeru, da bi bila katera od podpisnic ali celo vse hkrati napadene, bo Svet določil tudi konkretne prijeme, izvedbo obrambe pa bodo prepustili skupnim generalštabom, ki bodo še nadalje vsklajevali svoje načrte in obrambne priprave. Posamična in skupna medsebojna pomoč, pri čemer bodo vključene tudi vojaške enote, bo potemtakem temeljila na Ustanovni listini Združenih narodov, ki predvideva skupno obrambo proti napadalcu.

Ni samo slučaj, da države-pogodbenice posebno poudarjajo, da bodo v samoobrambi pred tujim napadom ali vdorom v katerokoli od njih takoj obvestile Varnostni svet, najvišji organ Združenih narodov, ki mu je zaupana naloga nad čuvanjem miru v svetu. Njih najvišji predstavniki so večkrat poudarili, da se v celoti strinjajo z načeli Organizacije združenih narodov. Med njimi so najvažnejša načelo enakopravnosti, načelo spoštovanja suverenosti in neodvisnosti ter načelo pravičnosti za vse dežele na svetu, majhne in velike, močno in slabo razvite. Balkanska zveza pomeni torej tudi močan udarec vsem tistim silam na svetu, ki še vedno zagovarjajo izključno pravico močnejših držav, da odločajo o vseh važnejših mednarodnih vprašanjih.

Pogodba o Balkanski zvezi bo trajala 20 let in se bo sama po sebi podaljšala za eno leto, če njene članice po tem roku ne bodo imele kakih pripomb.

Tri balkanske države so naredile v enem letu velik korak naprej ter močno razvile medsebojne stike. Balkanska zveza bo medsebojno sodelovanje na vseh področjih še bolj utrdila in razširila. Temu bo služila tudi posebna balkanska posvetovalna skupščina, ki jo bo sestavljalo enako število predstavnikov vseh treh držav. Sestajala se bo redno enkrat na leto v eni od prestolnic treh držav ter se ukvarjala z oblikami in načini medsebojnega sodelovanja. Njene pobude in predlogi bodo posvetovalne narave, vendar bodo pomenili važen napotek za nacionalne skupščine posebno pri vprašanjih, ki jih le-te smatrajo za posebno važna. Tudi v tem organu se bo zrcalilo načelo popolne enakopravnosti.

VREMENSKA NAPOVED
za čas od 13. do 22. avgusta.

Med 12. in 14. avgustom padavine. Koncem tekočega tedna in v začetku naslednjega jasno. Od srede prihodnjega tedna dalje nestalno vreme s pogostimi padavinami, zlasti med 20. in 22. avgustom.

Proslava naprednega tiska bo 3. OKTOBRA V LENDAVI

Zaradi proslave »Štajerska v borbi«, ki je bila s prvotnega datuma preložena za štirinajst dni in tako pada na 19. september, dan, ki je bil predviden za proslavo naprednega tiska v Lendavi, je bilo treba preložiti tudi slednjo. Tako bo zdaj proslava naprednega tiska ob 20-letnici izhajanja »Ljudske pravice« tudi štirinajst dni kasneje in sicer 3. oktobra. Prireditve v Veliki Polani in Lendavi bodo tako vključene v mesec naprednega tiska, obenem pa bodo vse prireditve naprednega tiska dobile bolj enoten značaj. Dva dni kasneje, 5. oktobra, prav ob 20-letnici izida prve številke »Ljudske pravice«, bo tudi proslava v Ljubljani.

Do glavne proslave, ki bo pri nas v Lendavi 3. oktobra, je torej le še dobrih 7 tednov časa. Iz dneva v dan raste zanimanje za proslavo ne le v Obmurju, temveč tudi v ostalih predelih Slovenije in v sosednjih okrajih LR Hrvatske. Preložitev proslave na nekoliko poznejši datum daje le še več možnosti za temeljitejše priprave in večjo udeležbo. Spored proslav bo razširjen še z odkritjem spominske plošče na zidanici, kjer je bil ustanovni sestanek prve organizacije KPS v Prekmurju, kar pripravlja Centralni komite ZKS. »Ljudska pravica-Borba« pa bo odkrila spominsko ploščo v Veliki Polani na hiši, kjer je bila urejevana, in v Lendavi, na hiši, kjer se je tiskala takratna »Ljudska pravica«. Proslavo naprednega tiska spremlja za Prekmurje še posebej važen dogodek — 10. obletnica ustanovitve prvega odbora OF v Prekmurju. — V spomin na ta dogodek bo odkril spominsko ploščo Okrajni odbor SZDL in sicer pri mlinu v Polani, kjer je bil ta sestanek.

In še nekaj je treba omeniti v zvezi s proslavo v Lendavi. V tisku je že knjiga našega rojaka, pisatelja Miška Kranjca »Nekaj bi vam rad povedal«, ki bo izšla v dneh pred proslavo v M. Soboti. Knjiga bo nedvomno lep prispevek prvega urednika »Ljudske pravice« ob dvajsetletnici, saj bo obenem njegovo petindvajseto v knjigi tiskano delo. Založba »Obzorja« v Mariboru pa pripravlja knjigo »Spomini ljudskega agitatorja«, v kateri pripoveduje svoje spomine bralcem našega tednika dobro znani sodelavec in tudi nekdanji urednik »Ljudske pravice«, tov. Ivan Kreft.

Dne 14. avgusta 1941 je bila v prostorih Murske regulacije v Gornji Radgoni prva seja najzavednejših domačinov. Tega dne je bil formiran odbor Osvobodilne fronte z namenom, da zbere vse zavedne ljudi za borbo proti fašističnim okupatorjem in domačim izdajalcem na obmejnem radgonskem področju. Od tega dne dalje je Osvobodilna fronta vodila organiziran odpor proti okupatorju in širila svoje organizacije med našim obmejnim prebivalstvom.

14. avgust pomeni torej za nas največji dogodek v obdobju narodnoosvobodilne borbe, prvi začetek odpora proti okupatorju in začetek oblikovanja naše socialistične družbe.

Zato je Ljudski odbor mestne občine Gornja Radgona izdal na podlagi 2. točke 15. člena in 2. točke 50. člena Zakona o občinskih ljudskih odborih (Ur. list LRS št. 19-88/52) in na predlog Občinskega odbora Zveze borcev Gornja Radgona na svoji 12. seji dne 23. marca 1954

ODLOK
O RAZGLASITVI 14. AVGUSTA ZA OBČINSKI LJUDSKI PRAZNIK MESTNE OBČINE GORNJA RADGONA

1. člen. — 14. avgust se razglaša za ljudski praznik Mestne občine Gornja Radgona.

2. člen. — Ta odlok velja od dneva objave na razglasni deski.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

V Gornji Radgoni, dne 23. marca 1954.
Št. 426/1 — T

Predsednik:
Janko Strajnšak l. r.

Obmejna Radgona praznuje

V soboto, 14. avgusta, bodo prebivalci radgonske občine prvič slavili svoj praznik. Njihov občinski dan je združen s pestrimi kulturnimi prireditvami.

Že danes zvečer bo domača igralska družina uprizorila v kinodvorani Borovo dramo »Raztrganci«. V petek zvečer bo v istem prostoru svečana akademija. Začetek glavnega praznovanja pa bodo v soboto zjutraj naznanile godbe na pihala z budnico po mestnih ulicah. Dopoldne bodo odkrili spominsko ploščo na zgradbi bivše Murske regulacije, kjer je bil pred trinajstimi leti ustanovljen prvi odbor Osvobodilne fronte, položili venec pred plošče padlih talcev, odprli v zadružnem domu razstavo NOB in se zbrali na prostoru za prosvetnim domom, kjer bo svečana proslava občinskega praznika. Napovedan je govor člana CK ZKS tov. Ivana Regenta. Popoldne pa bodo izvedli daljši program; nastopijo folklorna skupina in mladinski pevski zbor domače Svobode, telovadci »Partizana« in gasilske čete s področja občine. Sledi ljudsko rajanje.

Radgočani vabijo vse prebivalce občine in okolice, da se proslave udeležijo v čim večjem številu. Še posebno toplo pa bodo stisnili roke gostom in udeležencem NOB, ki jih vežejo partizanski spomini prav na področje ob severni meji.

Čestitkam in pozdravom, ki jih Radgončani prejemajo te dni od svojih prijateljev in borbenih tovarišev, pa se pridružuje tudi uredništvo našega tednika.

Rojaki iz Francije na obisku v domovini

Prejšnji teden je prispela v Jugoslavijo skupina naših rojakov iz Francije. Največ naših rojakov je prispelo iz okolice Pas de Calaisa in okolice Pariza ter so člani Društva Jugoslovanov v Franciji. Med gosti je 78 Slovencev in med temi tudi nekaj naših ožjih rojakov iz Prekmurja.

Izseljencem in rojakom, ki prihajajo v domovino, da po dolgih letih zopet vidijo svoje domače, želimo prijetne dni.

Slovenska izseljenska matica
in njeno delo za stike med domovino in izseljenci

Kakor smo poročali že v prejšnji številki, bo po vsej Jugoslaviji Izseljenski teden, in sicer od 15. do 22. avgusta, ki bo v bodoče v okviru Izseljenske matice stalna ustanova za poživitev in utrditev stikov med našimi rojaki-izseljenci in domovino.

Prejšnjo soboto je bil v Ljubljani tudi izredni občni zbor Slovenske izseljenske matice, kjer je bil za predsednika izbran član CK ZKS tovariš Ivan Regent. Letos je Slovenijo obiskalo že nad 700 izseljencev, največ iz zahodnoevropskih držav, manjše skupine in posamezniki pa tudi iz ZDA in Kanade. 16. avgusta bo prispela v domovino še ena skupina slovenskih izseljencev. Prišlo jih bo okrog 300 in sicer iz Metza v Franciji.

USTVARJAJMO LASTNA SREDSTVA
ZA DOGRADITEV ZADRUŽNIH DOMOV

Ko so v začetku lanskega leta kmetijske zadruge prevzele od prejšnjih krajevnih uprav zadružne domove, so obenem prevzele nič kaj lahko nalogo: dograditi zadružne domove.

V prekmurskih vaseh stoji danes 32 takih zadružnih stavb, razen onih, kjer je vse obtičalo pri temeljih. Manjše število teh je dograjenih, večina jih pa le deloma služi namenu. Običajno so urejeni le prostori za zadružno prodajalno, dvorana in ostali prostori pa še vedno čakajo. Med slednjimi je izjema dom v Beltincih, kjer je dvorana v glavnem dograjena, čaka pa še ostalo. Pa tudi tako nedograjene in neometane zgradbe ne kažejo ravno lepe slike.

Doslej je bilo za delo teh domov porabljenih okrog 40 milijonov dinarjev kredita, vrednost zgradb v sedanjem stanju pa se suče okrog 209 milijonov. Za dokončno ureditev domov so potrebna še precejšnja sredstva, vrednost dograjenih stavb bi se pa povečala še za kakih 100 milijonov dinarjev, računajoč z današnjimi cenami. Toda, kot kaže, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev bodo letos dosegli večje uspehe pri gradnji le vaščani Križevec, Šalovec in Velike Polane. Predvsem slednji se podvizajo, da bi z delom končali še pred oktobrom, ko bodo tudi v Veliki Polani številne prireditve v okviru proslav ob 20-letnici »Ljudske pravice«. V ostalih krajih so v teku le manjša dela ali pa sploh vse stoji.

Toda marsikje morajo graditelji priznati, da so krivi sami, če dom še ni dograjen. V letih 1948-50 je bilo denarnih sredstev dovolj, a ostala so neizkoriščena. Tam, kjer so pa izrabili ta ugoden čas, uspehi niso izostali. O tem pričajo lepe zgradbe v Prosenjakovcih, Čepincih, pri Gradu, v Črensovcih, Odrancih, Rakičanu, Ženavlju, kjer postajajo ti domovi gospodarska in kulturna središča vasi, ponekod tudi bližnje okolice. V domovih so našla svoje prostore vsa društva in organizacije, v treh dvoranah na Goričkem pa lahko obiskujejo tudi kino predstave.

Nekatere kmetijske zadruge, tako v Križevcih, Beltincih, Šalovcih in na Cankovi, so v zadnjem času vložile precej sredstev za nadaljevanje del. Tudi vaščani so prispevali predvsem z gradbenim materialom. Vendar pa KZ gradenj niso mogle podpreti z večjo pomočjo. Trenutno tudi ni izgledov, da bi se v te namene lahko dobili kaki krediti, vsaj v zadostni višini ne. Zato pa bo treba toliko bolj zastaviti lastne sile in ustvarjati sredstva za nadaljevanje del. Doslej vsaj kaže, da bodo zadruge razpolagale z večjimi dohodki kakor v lanskem letu, da bo tako že tu nekaj sredstev. Toda ne le zadruge, tudi vse ostale množične in gospodarske organizacije v vasi bodo morale več razmišljati o tem in pomagati. Polletni občni zbori kmetijskih zadrug nudijo ugodno priložnost za take razgovore.

Čimprejšnjo dograditev teh stavb terja tudi vedno večja gospodarska in kulturna razgibanost naših vasi. Razumljivo je, da bo treba z delom najprej nadaljevati tam, kjer je potreba največja in pogoji najugodnejši. To velja predvsem za domove v Beltincih, Cankovi, Tišini, Križevcih, Šalovcih in še ponekod. Tu je naravnost škoda, da stoje tako lepo zasnovane zgradbe nedograjene in neizkoriščene.

Marsikje pa bi sicer že dograjen zadružni dom kazal mnogo lepši videz, če bi vaščani poskrbeli tudi za ureditev njegove okolice. Na to se vse prerado pozablja, čeprav to delo ne zahteva nobenih večjih finančnih sredstev, pač pa je treba le nekaj dobre volje in prizadevnosti. Mar ne bi bil zadružni dom mnogo lepši, če bi okrog njega odstranili vso nepotrebno navlako, uredili dvorišče, zasadili pred domom okrasno grmovje, drevje in morda uredili tudi cvetlične nasade? Vse lepši bi izgledali taki zadružni domovi in olepšali bi videz naših vasi.

Fr.

Štajerska vabi!

Odobren je 75% popust za vožnjo na veliko partizansko slavje, ki bo 19. septembra na Ostrožnem

Mnogim nam je še vedno v dobrem spominu veličastni praznik prvih dolenjskih brigad, ki ga je vse slovensko ljudstvo praznovalo pred dvemi leti v Dolenjskih Toplicah in prav tako je živ spomin na nepozabno slavje, ki smo ga doživeli na Okroglici. To, kar so nam bile proslave v Dolenjskih Toplicah in na Okroglici, bodo slovenskemu ljudstvu letos velike slovesnosti na Ostrožnem pri Celju.

Štajerska v borbi je geslo veličastnega zborovanja, ki bo 19. septembra pri Celju (zaradi tehničnih ovir je bil prvotni datum proslave preložen s 5. na 19. september) in ki ga pripravlja Glavni odbor Zveze borcev NOV Slovenije, sodelujejo pa na tej proslavi vsi okraji Slovenije.

Slavja na Ostrožnem se bodo udeležili stotisoči slovenskih ljudi iz vseh krajev naše republike. Tudi oba okrajna odbora SZDL v Obmurju — M. Sobota in Ljutomer — skupno z odbori Zveze borcev in ostalimi množičnimi organizacijami že zbirata prijave za udeležbo na proslavi »Štajerska v borbi«. Tudi iz Obmurja bomo šli množično na proslavo v Celje, da skupno z delovnimi ljudmi ostalih predelov domovine manifestiramo našo odločno voljo in sodelovanje v socialističnem upravljanju.

Za udeležence proslave na Ostrožnem je odobren 75% popust pri vožnji z železnico, tako da bodo stroški prevoza malenkostni. Tudi zveze bodo ugodne, tako da se bodo ljudje iz naših krajev lahko udeležili proslave v kar največjem številu.

OB OBČINSKEM LJUDSKEM PRAZNIKU - 14. AVGUSTU

pošiljamo pozdrave in čestitke vsem občanom in našim gostom

LJUDSKI ODBOR MESTNE OBČINE
OBČINSKI ODBOR ZVEZE BORCEV
OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI ODBOR SZDL

GORNJA RADGONA

Gornja Radgona - obmejno mesto ob Muri

Tako — kot smo namreč v naslovu zapisali — pa Radgončani ne bi mogli dejati za časa stare Avstrije, bivše Jugoslavije ali v času, ko je njihovo zemljo teptal nasilen nacistični škorenj. Vse do druge svetovne vojne je bila Gornja Radgona bolj podobna vasi kot mestu; s tem pa seveda ne moremo reči, da se v njej ni zgodilo ničesar takega, kar bi naš zgodovinar hlastno zagrabil, zapisal in izročil poznejšim rodovom. Gornja Radgona je dala več znanih mož — kulturnikov, ki so se s svojimi dejanji vpisali v zgodovino. Spomnimo se samo enega — Danjka n njegove slovnice! V njej pa so našli ugoden objekt za uresničenje svojih narodnostnih in osvobodilnih teženj tudi drugi znameniti možje; drugi »general Maister« in rodoljub Viktor Kukovec iz Ljutomera je s svojo skromno vojsko, a odločnim nastopom, prav na radgonskih tleh izsilil predajo severovzhodnega ozemlja slovenskim četam. Njemu in njegovim ljudem se imamo zahvaliti, da je ta košček lepe zemlje ostal pri materi Sloveniji. Zaradi odločnega nastopa naših, so osuple avstrijnimo se samo letošnjega nastopa, ko smo na telovadnem prostoru srečali nad 600 telovadcev. Odločno se potegujejo za telovadni dom. Da bi svoj smoter kar najprej dosegli, so na gradbišču že žrtvovali na tisoče, delovnih ur. Klub za konjski šport je sicer mlada organizacija, kateri pa se obeta, da bo sčasoma pridobila mnogo iskrenih pristašev in prijateljev. Mnogo si Radgončani obetajo tudi od Olepševalnega turističnega društva, ki so ga pred kratkim priklicali k življenju. Imajo kopico dobrih zamisl in načrtov, ki bodo takrat, ko bodo uresničeni, njihovo mesto močno približali domačim in tujim izletnikom. Pa strelci in še kdo?

Zadnja leta je Gornja Radgona vidno spreminjala svoje lice. Tlakovane ceste, lepo urejeni manjši parki in okrasna drevesa, nova in popravljena poslopja — vse to ji daje mladostno lice. V okras ji je zlasti novo poslopje zadružnega doma, ki so ga postavili in moderno uredili z združenimi močmi. V njem je našla svoj dom Svoboda, v njem so poslovni prostori banke in dobro založeni trgovski lokali Kmetijske zadruge, ki je v poslopje vložila levji delež. Zadruga ima več odsekov — po delu sta najbolj znana živinorejski in strojni odsek — in

3. OKTOBRA

ske čete morale položiti orožje in se umakniti, a tujec, ki je stoletja krutovičil tod naokrog, je svoje grabežljive roke moral potegniti nazaj čez Muro. Če bi Viktor Kukovec, naš najstarejši socialist, prišel te dni, ko se bo njegov »osvobojenec« odel v praznično obličje, med Radgončane, bi se prav gotovo počutil vzradoščenega. Gornja Radgona in njeni ljudje so po času, ko so že drugič zmagoslavno dobojevali boj za svobodo proti tujim pohlepnežem in germanizatorjem, tokrat zavitim v Hitlerjeve vojaške plašče, vidno napredovali. To jim bo priznal vsak nepristranski opazovalec.

Iz nekdanje Gornje Radgone, ki je bila priznana v prvem desetletju tega stoletja za trg, se je po osvoboditvi razvilno prikupno mestece, ki tudi kot turistični kraj vedno bolj pridobiva na veljavi. Leta 1952 ji je bilo dano, da se uvrsti med slovenska mesta. Postala je dostojno središče ene večjih občin v Prlekiji.

Povojni napredek se očitno kaže zlasti na kulturnem prosvetnem področju. Leta 1949 ustanovljeno sindikalno kulturnoumetniško društvo, ki se je lani preimenovalo v Svobodo, je s svojim delovanjem že preraslo meje mesta. Njegov kulturni vpliv in poslanstvo je čutiti v bližnji okolici. V svojih sekcijah — najbolj znana sta dramatska skupina in pionirski pevski zbor, ki si je pridobil renome enega najboljših pevskih zborov te vrste v Sloveniji — združuje nad 150 aktivnih članov. Razveseljivo je zlasti dejstvo, da se je zadnje čase nameščencem pridružila tudi precej delavcev, ki bodo lahko dali društvu pravi razredni ton in vsebino. Tudi društvo »Partizan« se uspešno uveljavlja. Iz dneva v dan postaja bolj in bolj množično zbirališče mladih ljudi. Spom-

NA SVIDENJE

združuje nad 200 gospodarstev v občini. Z dokaj uspešnim poslovanjem tvorijo gospodarsko hrbtenico občinskemu središču tudi številna podjetja: moderniziran in dokaj mehaniziran obrat opekarjev, Splošno gradbeno podjetje, Vinogradniško gospodarstvo, ki slovi po svoji dobri kapljici in šampanjcu, Avtoremont, ki se je razvilo iz skromnih začetkov, Vinarska zadruga in drugi manjši obrati. Gospodarski utrip Radgone postaja čedalje močnejši in donosnejši.

Skladno z gospodarsko rastjo pa rase in se oblikuje tudi zavest prebivalcev — volivcev, zavest, ki dobiva svoj prostor v družbenem samoupravljanju. »Naši volivci spoznavajo, da je napočil čas, ko lahko tudi oni spregovorijo, predlagajo in zahtevajo od svojih odbornikov čiste račune . . .« mi je v razgovoru dejal predsednik mestne občine tov. Stranjšak. Za temi, sicer splošnimi ugotovitvami, pa se skrivajo mnogo važnejša dejanja. Zbori volivcev so vedno bolj in bolj obiskani. Ljudje se že brez večje zadrege priglašajo k besedi in zahtevajo odgovore na svoja vprašanja. Tudi dobrih predlogov ne manjka! V Zbigovcih so volivci na zboru zahtevali od svojega odbornika, da jim ob prihodnjem srečanju sporoči, ali in kako je ljudski odbor upošteval in uresničil njihove predloge. Ali se potemtakem v ljudeh ni nekaj predramilo — premaknilo? Pred leti bi si na to vprašanje ne mogli dati odgovora.

In z vsem, kar je že uresničeno in kar je še pritajeno v mislih in načrtih radgonskih občanov — slavi Gornja Radgona svoj občinski praznik, ne da bi njeni prebivalci umaknili pogled v prihodnost, ki jim obeta nove zmage na poti k čvrsti skupnosti — bodoči komuni. S. K.

Kmetijske zadruge, kmetovalci!

Žetev je minila, pripravljamo se na novo setev. Dober kmetovalec si že sedaj oskrbi dobro seme. Naš semenski odsek vam nudi

PRIZNANA DOBRA SEMENA

ozimne pšenice, rži in ječmena

Semena žitaric moramo razkužiti, da tako uničimo razne sneti in druge bolezni, ki se prenašajo s semenom. Nudimo vam najučinkovitejše živosrebrne preparate

Agrosan, Duphar in Ceretan

ki jih imamo na zalogi v vseh količinah. Obiščite našo trgovino!

AGROMERKUR — M. Sobota

V Bogojini - korak naprej

pri gradnji novega šolskega in občinskega poslopja

Neumestno bi bilo zdaj razpravljati o tem, kdo je kriv, da v Bogojini pred leti niso dogradili zadružnega doma, ki bi zdaj nedvomno lahko vsaj delno omilil pomanjkanje šolskih in občinskih prostorov.

V LENDAVI

Del krivde leži gotovo na obč. ljudskem odboru, ki sicer ni nasprotoval gradnji novega šolskega poslopja, vendar pa tako važne naloge ni povsem prenesel na gospodarski svet, ki se tako tudi ni mogel uveljaviti, saj je delo sveta za gospodarstvo skušal reševati občinski odbor. Končno so le sprevideli, da tako delo ne pelje naprej, začeli so smotrneje, kar je v marsičem privedlo k izboljšanju stanja. Tako sedaj gospodarski svet pri obč. ljudskem odboru samostojno vodi gradnjo bodočega občinskega poslopja. Z delom so že začeli. Ob glavni cesti že rušijo staro zgradbo, iz katere bodo dobili precej gradbenega materiala. Novo občinsko poslopje bo enonadstropno in ga nameravajo še letos dograditi, seveda v surovem stanju. Finančno pomoč bo ljudskemu odboru nudila tudi kmetijska zadruga, ki bo prav tako dobila svoje prostore v novi zgradbi.

Tudi vprašanje gradnje novega šolskega poslopja se končno le pomika naprej. Zamenjavo zemljišča, kjer bo stala bodoča šolska zgradba, bo treba izvesti čimprej. Letos nameravajo občani navoziti gramoz in urediti vodnjak na prostoru, kjer bo zgradba stala. Gradnja šole je zahtevno delo, toda kolikor bolj enotno se bodo občani lotili posla, toliko prej bo uspeh viden.

Za novo šolsko poslopje si prizadeva tudi svet za prosveto in kulturo, ki se prav v zadnjem času bori s problemom, kako urediti šolske prostore, katerih primanjkuje. Lansko leto sta bili dve učilnici v hišah zasebnikov., z novim šolskim letom pa bodo potrebe še večje. Tudi otroški vrtec, ki je bil ustanovljen lansko leto, je urejen v zasebni hiši.

Da so v Bogojini sposobni ljudje,, ki lahko marsikaj naredijo, dokazuje letošnji občinski teden, ki je bil koncem julija. Največji delež v tej prireditvi je nosilo domače IZUD. Številne kmečke fante in dekleta, ki so nastopali na odru, je pozdravilo okrog 3000 občanov, kar je uspeh, upoštevajoč, da Bogojina spada med manjše občine. Organizacija SZDL se počasi uveljavlja, misliti bodo morali v odboru tudi na razširitev in razgibati delo med gasilci, česar zdaj ni videti. —ce

Tov. Regent v Prekmurju

Na željo prebivalcev je pretekli četrtek obiskal Lendavo predsednik Glavnega odbora »Svobod« tov. Ivan Regent. V enournem predavanju jim je pojasnil nekatera aktualna vprašanja; govoril je o Balkanski zvezi, tržaškem vprašanju, vlogi bodočih komun in v zvezi z njimi društev »Svobod« pri graditvi socialistične družbe. Nad 150 ljudi, ki so se zbrali v dvorani Nafte, je dragega gosta prisrčno pozdravilo v svoji sredini. —ce

Dobrovnik

Na področju dobrovniške občine, ki šteje 4256 prebivalcev, se je v juliju rodilo 6 otrok; od tega 3 dečki in 3 deklice. Umrl je 1 moški in 3 ženske. Porok ni bilo. Dve osebi sta se odselili, tri pa so se priselile.

Občani Dobrovnika bodo imeli svoj praznik 22. avgusta. Pripravljajo krajši kulturni program in gospodarska razstavo. —ce

IZ LENDAVSKEGA OKOLIŠA

V sredini preteklega tedna so Lendavo in njeno okolico zapustili številni graničarji, ki so odslužili svoj kadrovski rok. Od njih so se lepo poslovili njihovi vojaški tovariši in voditelji. S pesmijo in harmoniko so jih spremljali do železniške postaje in jim želeli srečno pot. Zvestim čuvarjem naše neodvisnosti želimo mnogo uspehov na novih delovnih mestih!

*

V zadnjih dneh so na zahodni strani hotela »Triglav« začeli graditi dvonadstropni stanovanjski blok, ki bo, ko bo dograjen, lahko sprejel sedem družin. Na vogalu Cankarjeve ulice pa že stoji v surovem stanju njegov sovrstnik. Sedaj urejujejo prostore v notranjosti. Z njimi bodo pridobili šest družinskih stanovanj. Tako se bodo vsaj delno izmotali iz stanovanjske krize, ki je tudi v Lendavi zelo občutna.

*

Tudi v naftinem predelu mesta se zavzemajo za zunanjo ureditev. Prebelili so številne zgradbe, okrog upravnega poslopja direkcije podjetja so posadili mlade topole, pred delavsko restavracijo pa so začeli graditi kegljišče, ki si ga v Lendavi že dolgo želijo.

*

Delo pri kanalizaciji v spodnjem delu mesta dokaj napreduje. Izkopali so že kanal z dvema rokavoma. Pri drugem kanalu pa bo treba položiti še betonske cevi ob izlivu v Kobiljski potok in namestiti zapornico. Čeprav so člani SZDL sprva obljubili, da bodo pomagali s prostovoljnim delom, pa svoje besede vsaj do sedaj še niso držali. —ce

Kamovčani, ali boste res med zadnjimi?

Ko so letos maja dobili elektriko sosedje v Žitkovcih, smo se tudi pri nas zganili in se začeli pripravljati. Sprva je vse gladko teklo in napredovalo; pripravili smo precej materiala in večje število drogov, ki bodo zadostovali za omrežje od naše vasi do razdelilne postaje v Genterovcih. Stvar pa se je zataknila, ko je šlo za to, koliko naj bi vsako gospodarstvo prispevalo za elektriko. Niso se mogli sporazumeti, zato je ostalo pri starem. V tem času pa so nas okoliške vasi daleč prehitele. Ali bomo res med zadnjimi? —ce

VRTALNI REKORD PRI MURSKEM SREDIŠČU

V Murskem Središču je doseglo moštvo podjetja Nafta-plin nov vrtalni rekord. Izvrtali so 2785 m globoko vrtino, ki je najgloblja v Jugoslaviji. Poleg nafte so našli tudi velike količine plina.

Padalsko prvenstvo Slovenije bo v Murski Soboti od 26. do 29. avgusta

Važni sklepi Zveznega izvršnega sveta

Zvezni izvršni svet in njegov odbor za gospodarstvo sta zadnje dni sprejela vrsto važnih gospodarskih predpisov, in sicer odločbo o najvišji odkupni ceni žit pridelka 1954, odlok o najvišji prodajni ceni žitu, moki, pšeničnemu zdrobu in otrobom, predpise o kontrahiranju kmetijskih proizvodov, odločbo o kontrahiranju industrijskih rastlin, posebno odločbo o kontrahiranju semenskega blaga, sadik in živine ter odločbo o najvišjih cenah lesa na panju.

Odločba o najvišji odkupni ceni žit letošnjega pridelka določa, da pooblaščena podjetja za promet z žitom in pooblaščeni mlini kupujejo žito neposredno od proizvajalcev pod pogoji tržišč, a tako, da najvišje cene ne morejo prekoračiti naslednjih zneskov: za kg kontrahirane pšenice 24 din, za nekontrahirane 22 din; za kg kontrahirane rži 20 din, za nekontrahirane 17 din; za kg kontrahirane koruze 17 din, nekontrahirane pa 15 din; za kg nekontrahiranega ječmen in prav tako kg nekontrahiranega ovsa pa se predvideva cena 17 din. Te cene so seveda mišljene za zdravo blago.

Odlok o najvišji prodajni ceni žita, moke, pšeničnega zdroba in otrobov določa, da lahko pooblaščena podjetja prodajajo žito, odkupljeno neposredno od proizvajalcev, franko vagon nakladalna postaja proizvajalca po ceni, ki za pšenico ne more biti višja kakor 26.60 din, za rž 23,.60 din, za ječmen 19 din, oves 19 din, pšenično moko »tip 1000« 35,50 din, pšenično moko »tip 1200« 32 din, rženo moko »tip 1250« 32 din, koruzo v zrnu, sušeno s 14 % vlage 19 din in otrobe 11 din. Maloprodajne cene kruha pa se formirajo na osnovi velikoprodajnih cen, določenih v tem odloku in tako, da ljudski odbori določijo najvišje stroške trgovine na malo in najvišje stroške za peko kruha.

Predpise o kontrahiranju kmetijskih proizvodov bomo s pomočjo nekaterih poizvedb, ki se nam zde potrebne, obrazložili prihodnjič, vključno seveda z odločbo o kontrahiranju industrijskih rastlin in posebno odločbo o kontrahiranju semenskega blaga, sadik in živine.

Končno je Zvezni izvršni svet z odločbo določil tudi najvišje cene lesa na panju. Le-te znašajo v LR Sloveniji pri iglavcih 2650, pri listavcih pa 660 din za kub. meter.

Po občinskem tednu v Bogojini

Občani imajo še kopico skrbi in želja

Bogojinčani so slavili kar ves teden — od 18. do 25. julija. Njihov občinski praznik je bil dostojen uvod v počastitev 20. obletnice izhajanja »Ljudske pravice« in obletnice prvega sestanka Osvobodilne fronte v Veliki Polani. »Zakaj so člani OF v Bogojini izbrali prav 22. julij — Dan vstaje — za svoj občinski praznik, saj ni bilo tukaj takih borb kot nekje na Dolenjskem?« se bo kdo izmed bralcev vprašal. Resnica pa je taka: partizansko gibanje je bilo pri nas zelo otežkočeno zaradi ravninskega terena. S tem pa ni rečeno, da Bogojina ni dala svojega deleža v NOB; v vasi je bilo celo nekaj partizanskih postojank, ljudje pa, ki niso poznali nobenega izdajstva, so se ves čas okupacije hladno zadržali proti madžarskim osvajalcem. Zato je tudi prav, da občina Bogojina proslavlja Dan vstaje v okviru svojega občinskega tedna.

Občinski teden — kaj smo že vse doživeli pri nas?

Domače Izobraževalno-umetniško društvo je prispevalo največ, pa tudi druga društva niso zaostajala. Vodstvo, pobude in pravi politični ton je vsem prireditvam dala Socialistična zveza. Tudi naši najmlajši — od cicibanov do pionirjev — so precej prispevali. Zato lahko rečemo, da je letošnji občinski teden uspel, četudi je bil v času, ko je po dolgotrajnem deževju nastopilo sončno vreme. Nekateri kmetovalci še niso utegnili pospraviti sena, ko jih je že klicala žetev. Spričo tega obisk na posameznih prireditvah ni mogel biti najboljši. Pa še nekaj je vredno zapisati!

Za tako važne dneve bo v prihodnosti treba prirejati vsebinsko bolj izbrane igre, pa tudi vaje naj bodo časovno daljše. Ne trdimo sicer, da igri »Davek na samce« (daštudirana v 14 dneh) domačega društva in »Vozel« (daštudirana v daljšem časovnem razdobju) tešanovske igralske družine, nista občinstva zabavali, vendar pa se nam zdi, da je vsebina včasih tako plehka, da nima pravega vzgojnega učinka. Njen edini smoter je: občinstvo zabavati! Da se prav razumemo: niti sedaj nismo proti takim igram, vendar pa menimo, da bi vsaj ob večjih praznikih bilo treba dati občinstvu nekaj zahtevnejšega, saj vemo, da je domače društvo že dalo na oder tudi boljše igre. Imamo tudi nekaj nadarjenih igralcev, imamo tradicijo: Bogojina je na prosvetnem področju že od nekdaj znana prekmurska vas, njeni prebivalci pa so sposobni sprejemati tudi kulturne vrednote težje vsebine.

Pevski zbor je žel priznanje že na občinskem tednu v Martjancih, saj je prišlo tjakaj precej poslušalcev prav zaradi tega, da bi slišali bogojinske pevce. Tudi zvezni poslanec Vanek Siftar jih je pohvalil. Naša želja je, da bi se zboru priključilo še več moških glasov.

Cicibani in pionirji so prav tako sodelovali v pevskem zboru, pri telovadnem nastopu in sploh v programu. Še posebej pa so nas preseneteli otroci iz Strehovec s prikupno igrico »Zogica — nogica«. Male pridobitve veseli otroci, katerih starši so igralce je vodil dijak Ivanič.

Čudno pa se nam je zdelo, da niso hoteli nastopiti pionirji iz Filovec. Morda pa jih starši niso pustili, ker bi radi imeli šolo doma v zadružnem domu? Naj bo kakorkoli že, eno pa je na dlani: tega jim prosvetna oblast ne more dovoliti, saj imajo do Bogojine le dva in pol kilometra. Potegujejo pa se tudi za otroški vrtec, ki pa bi ga vendarle morali dobiti, saj njihova vas po velikosti prav nič ne zaostaja za Bogojino. Težje bo rešiti vprašanje vzgojiteljic, brez katerih ni dobrega vrtca. S takimi načrti pa se ne ukvarjajo samo Filovčani, marveč tudi prebivalci Ivancev; čeprav so bili prvi za tako rešitev, jim bodo sedaj šolo zaprli, ker imajo samo dvajset otrok. Razumemo jih: svojim otrokom žele dobro, da bi imeli bliže v šolo in da bi sedeli v boljših učilnicah, kot pa jih imamo v Bogojini. Koristnost pouka v večji šoli pa starši še ne znajo presoditi.

In res je: šola v Bogojini je v izredno slabem stanju. Poslopje je bilo zgrajeno leta 1827 in ima le tri učilnice. V njem je tudi nižja gimnazija, zato je tudi prostora premalo. Že v novem šolskem letu bodo tri učilnice v zasebnih poslopjih: ena v zatohlem trgovskem lokalu, druga v zapuščeni mizarski delavnici in tretja, ki smo jo letos poiskali, v kmečki hiši. Tudi za otroški vrtev je ena soba premalo in še ta je ob glavni cesti. Tako je s prostori pri nas, da o prosvetnem domu sploh ne govorimo! Sicer je predsednik ljudskega odbora ob zaključku tedna dejal, da bodo že letos postavli občinsko hišo, šolo pa naj bi začeli graditi prihodnje leto. A sklep brez denarja še ni vse! Zato se čudimo, da se za to poklicani činitelji ne zavzemajo bolj resno za gradnjo šole pri nas, saj je že precej prošenj, dokazov pa je dovolj v sedanjem, že dosluženem šolskem poslopju. Ljudje bi bili vsak dan pripravljeni pomagati z vožnjami in težaškim delom. Čudi nas tudi, da v Prekmurju ne moremo postaviti niti ene nove šole, čeprav je toliko naših ljudi zaposlenih širom države, kjer ustvarjajo dohodke. A to se pri nas bolj malo pozna! Naši pokrajini bi v tem pogledu bilo treba bolj pomagati, saj je po šolskih stavbah močno zaostala. Nekateri prebivalci si pa že mislijo, da ne dobimo denarja za nove šole zato, ker živimo na tej strani Mure. Prekmurce bo v tem pogledu treba zadovoljiti in jim dati vsaj najnujnejša sredstva, da si bodo lahko postavili nova šolska poslopja. No, v takem položaju smo v Bogojini slavili občinski praznik . . .

Sodelovalo je tudi društvo »Partizan«. Odigrali so nogometno tekmo. Vaje so lepo izvajali, tudi stolp so dobro postavili. Prihodnje leto bo treba misliti tudi na orodno telovadbo in lahko atletiko.

Najbolj je uspel kmečki večer. Program je vsem ugajal in gledalci so izražali željo, da bi take prireditve še večkrat ponovili. Obisk je bil odličen. Prvi krat je nastopila folklorna skupina iz Bogojine.

Med Bogojinčane so tokrat prišli tudi ugledni prestavniki ljudske oblasti iz Murske Sobote, med njimi zvezni poslanec tov. Vanek Siftar. V svojih pozdravnih govorih so dali občanom zasluženo priznanje. Spregovoril je tudi predsednik občine tov. Puhan, ki se je ustavil pri nekaterih problemih. Ceste v občini so izredno slabe. Še dolgo po dežju nam blatna cesta kvari ugled vasi, zlasti pa še v zadnjem času, ko so ljudje svoje hiše lepo pobelili, pa tudi nekaj novih je zraslo. Več kot polovica občinskega področja je elektrificiranega. To je nedvomno velik korak naprej, uspeh, ki dokazuje, da so tudi naši občani sposobni marsikaj napraviti. Brez elektrike sta ostali samo vasi Ivanci in Bukovnica. V slednji bo treba zgraditi tudi novo cesto. In še marsikaj nas čaka, kar bomo morali letos ali pa prihodnje leto uresničiti.

Občinski teden se je končal z ljudskim rajanjem. Vrteli so se stari in mladi, saj so v svojem tednu uspešno opravili veliko delo. -ikav-

Pravočasno posejmo oljno repico

V tem mesecu bomo posejali oljno repico, da bomo imeli prihodnjo spomlad dober pridelek. Oljna repica se je pri nas zelo dobro udomačila, saj za njo lahko pridelamo še krompir, razne krmilne rastline, ajdo, peso in podobno, ter zaradi tega res vrže največ izmed vseh pridelkov. Krompir, ki ga pridelamo za oljno repico, ni slabši od onega, ki je bil posajen spomladi, temveč nasprotno dosegamo večji donos, a razen tega je ta krompir odporen za vse bolezni in najboljši za seme. Krompir da torej polni doprinos, repica pa je še za povrh.

Repica je prvi kmečki dohodek, katerega prav spomladi tako nujno potrebujemo za vse mogoče potrebe.

Letos je bilo v Sloveniji posejano predvsem na državnih posestvih seme oljne repice, ki smo ga uvozili iz Nemčije. To seme je dobro obrodilo, saj je bil prinos približno 1500 do 1800 kg. Ta posestva so bila zelo zadovoljna s to kulturo (Rakičan in Beltinci) ter setem in pridelovanje tega semenja priporočajo.

Prihodnje leto bo odkupna cena oljni repici 39 din za kg, kot je objavil Izvršni svet FLRJ.

Nemško seme za oljno repico, ki je bilo preizkušeno in razmnoženo pri nas, vam lahko dobavi »Oljarna« Ljubljana, od katere naj zahtevajo to semer vaše kmetijske zadruge. Naročila pa je poslati takoj, da se bo setev lahko vršila brez zadržkov. —in.

Obirajmo dozorelo sadje

Pravilno je le obiranje sadja, razen malo izjem. Pri nas zlasti pečkasto sadje še premalo obiramo. Otresamo ga. Zato se rado kvari ter ne zdrži daljšega prevoza. Otresanje je smiselno samo, če je namenjen pridelek takojšnjemu stiskanju za domačo pridelavo sadjevca ali pa za drugačno takojšnjo predelavo.

Obirajmo s sadjarsko lestvijo in posebnimi obirači, ki se dajo natakniti na drog.

Vobče ločimo namizno sadje in pa sadje za industrijsko predelavo. Namizno sadje mora biti obrano in sortirano, za prevoz tudi primerno omotano.

Poletno sadje je treba obrati nekaj dni prej, preden popolnoma dozori, ker je prezrelo manj sposobno za prevoz in manj časa zdrži.

Jesensko sadje obiramo, ko dobi pred zrelostjo svojo osnovno rumeno barvo, pri pečkatem odloča črnkasta barva peck.

Zimsko sadje naj ostane čimdalj na drevju, ker je potem lepše, boljše in trpežnejše. Če nekaj plodov odpade, nič zato, se pa ostali plodovi bolj odebele in postanejo težji.

Pri kostanju in orehu čakamo, da plodovi sami odpadejo. Industrijsko sadje za krajši prevoz otresamo na slamo ali ponjavo.

Repica zahteva obilo hrane

Repica zahteva obilo dušične, kalijeve in fosrofne hrane, največ pa apna.

Gnojiti jo je treba z gnojem in z gnojili. Gnoja uporabimo do 200 mtc na ha in to čimprej, nda se ob pravem času razkroji, dokler se korenine šele razvijajo.

Izmed gnojil uporabimo 200 kg superfosfata, 200 kg kalijeve soli in 100 kg apnenega dušika ali 500 kg nitrofoskala (mešano gnojilo) na ha.

Trosimo pred setvijo. Vsekakor pa moramo njivo za repico apniti, zlasti zemlje, ki so revne z apnom. Na haektar nudimo do 2000 kg apnenega prahu, nikdar pa seveda ne hkrati z domačim gnojem ali z dušičastimi gnojili.

Če preveč zdatno gnojimo z dušikom, lahko s tem zmanjšamo količino olja v semenu.

Iz Dolgovaških goric

Obe poti za lendavskim gradom vodita v med vinograde raztreseno naselje Dolgovaških goric. Iz poti na desni strani, ki je do lanskega leta služila le za pešce, so napravili cesto. Precej truda so vložili v delo ne samo prebivalci vasi, temveč tudi vsi oni, ki imajo na tem področju vinograde in sedaj uporabljajo novo cesto. V dolžini 500 m je bila dograjena v lanskem juniju. Ker so pri graditvi manjkali potrebni strokovnjaki, jo je voda, ki teče ob vsakem deževju na levi strani ceste, na mestih že izpodkopala. Odborniki iz vasi so se zavzeli za popravilo in to predlagali obč. ljudskemu odboru, ki je odobril tudi potreben kredit. Predhodno pa bo seveda potrebno vso cesto strokovno pregledati. Pravilno bi bilo, da bi odstranili blato in gosto travo v jarku; voda bi v tem slučaju nemoteno tekla navzdol in ne bi izpodjedala cesto. Za cesto, ki je za ta predel potrebna, saj skrajša pot vsem onim, ki imajo na tem področju vinograde, bo v bodočnosti treba bolj skrbeti.

Še nekaj besed o prebivalcih Dolgovaških goric. Čestokrat sem bil med temi vedrimi in veselimi ljudmi, tako me je pot zanesla po več mesecih zopet med nje. Mladinska organizacija in gasilci so spadali pred leti med najdelavnejše. Preko trideset mladincev je sodelovalo na raznih prostovoljnih akcijah, gasilci so se poleg uspešnega strokovnega dela udejstvovali tudi na prosvetnem polju. Vsega tega sedaj ni opaziti, gasilci sicer večkrat prirede veselico, da bi krili primanjkljaj lanske tombole. Nekateri pravijo tako: ko ne bodo imeli več dolga, se bom vključil tudi jaz v gasilske vrste. Kaj pravite k temu, vaščani Dolgovaških goric? —ce

FILOVCI

Naši vaščani prav gotovo ne sodijo med one, ki bi jim lahko očitali: »Ničesar ne delate!« O naših prizadevanjih pa se tudi malo piše v lokalnem časniku. In vendar imamo kaj pokazati: v vasi stoji zadružni dom, v katerem smo že uredili prostore za zadružno trgovino in sestanke množičnih organizacij. Zelo aktivni so naši gasilci. V njihovem društvu dela lepo število članov SZDL in mladih ljudi. Pohvaliti je treba zlasti žensko desetino, ki šteje enajst mladih in pridnih deklet. Koncem avgusta bodo naši gasilci slavili 30-letnico delovanja svojega društva.

Tudi naše žene so delavne in zaslužijo pohvalo. Pred kratkim so dale pobudo za ustanovitev otroškega vrtca, ki je vasi zelo potreben — že iz vzgojnih razlogov. S prošnjo so se obrnile na okrajni Svet za kulturo in prosveto, pričakujoč, da jim bodo prosvetne oblasti šle na roko. —ce

Tedenski koledar

Nedelja, 15. avgusta — Darko
Ponedeljek, 16. avgusta — Rok
Torek, 17. avgusta — Radigoj
Sreda, 18. avgusta — Bronislava
Četrtek, 19. avgusta — Ljudevit
Petek, 20. avgusta — Bernard
Sobota, 21. avgusta — Ivana

SONČNI VZHOD: 15. avgusta ob 4.59. — **ZAHOD** ob 19.15 uri. — Dolžina dneva 14 ur 14 minut.

LUNINA SPREMEMBA: 14. avgusta ščip ob 12.03, 21. avgusta zadnji krajec ob 5.51.

KINO

MURSKA SOBOTA — od 13. do 15. avgusta ameriški barvni film »Skrivnostno življenje Walterja Mittya« — od 17. do 19. avgusta ameriški film »Njeno življenje«.

RADGONA — 14. in 15. avgusta francoski film »Gospod Hullot na počitnicah« — 18. in 19. avgusta ameriški film »Zločin v Nevadi«.

ČEPINCI — 15. avgusta ameriški film »Veliki valček«.

Obirajmo dozorelo sadje!

Trešeno sadje je manj vredno, ker je obtolčeno.

Drobiž iz Ljutomera

Poslovalnica kombinata Borovo se je preselila iz doslejšnjih prostorov v nove na Glavnem trgu, kjer je bila doslej trgovina »Usnje«. V prejšnji lokal kombinata pa se bo vselila podružnica zagrebškega podjetja za nakup jajc in perutnine. Zaprta je trgovina kmetijske zadruge, kjer je uvedena prisilna likvidacija.

*

Pred kratkim so tudi v ljutomerskih trgovinah uvedli prosto popoldne ob sobotah, tako kot je to uvedeno že dalj časa po sosednjih okrajih. Doslej so bile trgovine zaprte ob četrtkih popoldne.

Nedavno je odprlo nov lokal, okrepčevalnico, tudi ljutomersko podjetje »Agroservis«.

*

Odkup zgodnjega sadja se je že začel. Dovažajo ga tudi iz štrigovskega okoliša. Predvsem gredo v promet rana jabolka in hruške. Tudi na trgu je zadnji čas dovolj vsakovrstnega sadja in zelenjave.

*

Vse sekcije KUD »Ivan Kaučič« v Ljutomeru se pridno pripravljajo na kulturne prireditve v okviru letošnje gospodarske razstave. Dramski odsek pripravlja Vojnovičevo dramo iz pomorskega življenja »Ekvinokcij«. Režiral bo kot gost Peter Malec. Sodeloval bo tudi moški pevski zbor.

V času razstave bo nastopila tudi domača folklorna skupina in obenem z njo gostje iz Beltinec in Središča.

*

Dramska sekcija Kluba prleških študentov pripravlja uprizoritev komedije »Draga Ruth«. Predvidevajo gostovanja na vseh gledaliških odrih v okraju. Upajmo, da bodo vsestransko uspeli.

*

Ljutomerski kino se kot sekcija KUD uspešno razvija. V zadnjih štirih mesecih so vrteli 42 filmov, ki si jih je ogledalo okrog 22.000 ljudi. Čudimo se pa, da naš kino ne objavlja tedenskih sporedov v domačem časopisu, kakor to delajo osiala kinopodjetja v Obmurju. Sn.

Rojstva, poroke, smrti . . .

V ljutomerskem okraju se je julija narodilo 67 zemljanov; od tega 34 dečkov in 33 deklic.

Enajstič je rodila Matilda Dokl iz Radmožanc, občina Ivanjci.

*

V juliju so zabeležili 35 primerov smrti. Umrlo je 16 moških in 19 žensk. Med temi 4 otroci v starosti do enega leta.

*

Starostno mejo nad 80 let so dosegli: Elizabeta Medik iz Lačevesi, občina Kog, umrla v 84. letu; Antonija Horvat iz Stročje vasi, občina Ljutomer, umrla v 81. letu; Venčeslav Sic z Zgornjega Kocjana, občina Radenci, umrl v 81. letu.

Štiri osebe, ki jih pogrešajo še izza zadnje svetovne vojne in se od takrat niso več priglasile, so prišteli med mrtve.

*

Nasilne smrti: 19-letni Anton Bohanec iz Moravec, občina Bučkovci, je utonil v Ščavnici, ko se je vračal skozi Grabe proti svojemu domu. — 47-letni Viktor Meden iz Ljubljane se je v Ljutomeru obesil. Samomor je napravil v okrajnih zaporih. Vzrok je neznan. — Pri Razkrižju je Mura naplavila moško truplo, ki so ga na bregu odkrili tamkajšnji ribiči. Utopljenec ni imel pri sebi nobenih dokumentov, pa tudi po obrazu in obleki ga doslej niso mogli prepoznati. Če kdo kaj ve o tej osebi, naj to sporoči Tajništvu za notranje zadeve v Ljutomeru.

*

Poročilo se je 11 parov: Dušan Subara iz Maribora in Milena Strah iz Gor. Radgone; Miliš Raškovič iz Gor. Radgone in Radmila Skrkič iz Krnjina v Srbiji; Anton Kotnik iz Črešnjevec in Ana Gerlec iz Črešnjevec; Franc Petek z Runča in Ana Pečovnik iz Dola (okraj Šoštanj); Jakob Skoliber iz Stanovna in Marta Slavič iz Strezetine; Franc Rihtar iz Male vasi in Rozalija Canjko iz Savec; Stefan Dominko iz Babinec in Rozalija Kovačič iz Babinec; Sergej Abakumov in Amalija Mlinarič iz Ljutomera; Dušan Ilešič iz Mele in Štefanija Kranjc iz Boračeva; Janez Cafuta in Matilda Vidovič s Ptujske ceste; Avguštin Cizl iz Maribora in Angela Vrbančič z Rožičkega vrha.

Ledava je terjala človeško življenje

Predzadnjo sredo popoldne je v Ledavi utonila 3-letna hčerkica Štefana Bošnjaka, katerega družina prebiva v vojaškem kopališču. V neposredni bližini teče Ledava. Njena obala sploh ni zavarovana, zato je tudi lahko prišlo do nesreče.

Vsak član PREŠERNOVE DRUŽBE

bo prejel najkasneje do 1. decembra 1954 naslednjih pet knjig:

1. KOLEDAR ZA LETO 1955.
2. Povest Franceta Bevka: TUJA KRI.
3. Povest Olava Duuna: HOJA SKOZI TEMO.
4. Mladinsko povest Iva Zormana: SVOBODNI GOZDOVI.
5. Poljudnoznanstveno delo: DEŽELE SVETA.

Letna naročnina, za katero prejmejo člani gornjih pet knjig, je samo 240 din. Člani, ki prejmejo knjige po pošti, doplačajo za odpremo 20 din. Članarino lahko plačate tudi v obrokih.

Ker vsi poverjeniki niso zaključili vpisovanja članov, dnevno pa se prijavljajo še novi, tiskamo nekaj tisoč zbirk več.

Zato pohitite z vpisovanjem, ki bo zaključeno z objavo v časopisih. Opozarjamo, da bo cena zbirkam v prosti prodaji znatno višja od članarine.

Zahtevajte naše prospekte, ki so jih prejeli te dni vsi poverjeniki in knjigarne in preko katerih se lahko podrobneje seznanite z vsebino naših knjižnih izdaj.

PRESERNOVA DRUŽBA

Klub prekmurskih akademikov priredi v okviru Ljudske univerze

PREDAVANJE

»O atomski energiji«. Predaval bo tovariš Jankovič. Predavanje bo v ponedeljek zvečer ob 19.30 v dvorani stare osnovne šole v M. Soboti.

Vljudno vabljeni.

OBVESTILO

Klub prekmurskih akademikov vabi vse svoje člane na izredni sestanek, ki bo v ponedeljek, 16. avgusta ob 17. uri v dvorani stare osnovne šole v Murski Soboti. —

Odbor KPA

OPOZORILO

Opozarjam vsakogar, da nisem plačnica nobenih dolgov, ki jih je že ali bi jih še kjerkoli skušal narediti moj mož Sili Boris. — Sili Boža, M. Sobota.

mali oglasi

NOVO HISO prodam, še nedograjeno, in gospodarsko poslopje ter 2.5 ha zemlje. Bejek Alojz, Murski Črnci, pošta Murska Sobota.

PEKOVSKEGA VAJENCA sprejme takoj občinska pekarna Mežica. Ostalo po dogovoru.

PRODAM 12 arov zemlje v Murski Soboti. Naslov v upravi lista.

KOVAŠKEGA VAJENCA sprejmem takoj. Sebjan Mihael, kovač, Murska Sobota, Stara ulica 4.

ŽENSKO KOLO, dobro ohranjeno, ugodno prodam. Naslov v upravi lista.

LIKVIDACIJA

Zaradi likvidacije Kmetijske zadruge Ivanovci v Prekmurju pozivamo vse upnike in dolžnike, da poravnajo svoje obveznosti oziroma vložijo terjatve najkasneje do 10. septembra. Po preteku tega roka ne bomo upoštevali nobenih terjatev. Likvidacijska komisija

Delovni kolektiv, upravni odbor in člani

KMETIJSKE ZADRUGE

Gornja Radgona

pozdravljajo prebivalce radgonske občine ob njihovem ljudskem prazniku in jim želijo, da bi v prihodnosti dosegli še več uspehov v prizadevanju za gospodarski in kulturni napredek v občini.

AVTOMOTO DRUŠTVO »STEFAN KOVAČ« V MURSKI SOBOTI

prireja

cestne krožne motorne dirke

v nedeljo, 15. avgusta 1954 dopoldne ob 9. uri v Murski Soboti.

Popoldne ob 14. uri spretnostne vožnje na telovadišču pri domu TVD Partizan.

Po sporedu zabava, srečolov, ples. Vabljeni

»ZIDAR«

gradbena obrt

MURSKA SOBOTA

sprejme v takojšnjo zaposlitev

GRADBENEGA TEHNIKA

(lahko tudi brez prakse) in **honorarno pisarniško moč** za opravljanje blagajniških poslov z dnevno zaposlitvijo 2 do 3 ure.

Licenciranje plemenskih bikov in merjascev

Na temelju odredbe o odbiri plemenske živine razpisujemo

REDNO PRIZNAVANJE (LICENCIRANJE) PLEMENSKIH BIKOV IN MERJASCEV ZA LETO 1954.

Licenciralo se bo v času od 30. avgusta do 8. septembra t. l. po naslednjem sporedu:

30. avgusta 1954 ob 8. uri Tišina, ob 10. uri Gederovci, ob 13. uri Cankova, ob 16. uri Zenkovci.
31. avgusta 1954 ob 8. uri Brezovci, ob 10. uri Puconci, ob 13. uri Martjanci, ob 15. uri Tešanovci.
1. septembra 1954 ob 8. uri Murska Sobota, ob 10. uri Rakičan, ob 13. uri Beltinci, ob 16. uri Bogojina.
2. septembra 1954 ob 8. uri Turnišče, ob 11. uri V. Polana, ob 14. uri Kapca, ob 16. uri Črenšovci.
3. septembra 1954 ob 8. uri Dobrovnik, ob 9. uri Kobilje, ob 11. uri Genterovci, ob 14. uri Lendava, ob 16. uri Dolina.
4. septembra 1954 ob 8. uri Moščanci, ob 10. uri Mačkovci, ob 13. uri G. Petrovci, ob 16. uri Šalovci.
6. septembra 1954 ob 8. uri Fokovci, ob 10. uri Prosenjakovci, ob 14. uri Križevci.
7. septembra 1954 ob 8. uri Pertoča, ob 10. uri Rogašovci, ob 14. uri Kuzma, ob 16. uri Grad.

OLO — SVET ZA GOSPODARSTVO
Murska Sobota

RAZPIS

Komisija za nameščanje vodilnih uslužbencev gospodarskih organizacij pri OLO Murska Sobota razpisuje

javni natečaj

za namestitev poslovodij in računovodje naslednjih samostojnih trgovin v Lendavi:

1. »PRETEKS«, trgovina z manufakturnim blagom, Lendava, Partizanska ulica 100, **mesto poslovodje in računovodje.**

2. »TRIBUNA«, trgovina z železnino in kemikalijami, Lendava, Partizanska ulica 99, **mesto poslovodje.**

3. »USNJE«, trgovina z usnjem in čevljarskimi potrebščinami, Lendava, Partizanska ulica 87, **mesto poslovodje.**

Pogoji: Potrebna strokovna izobrazba trgovske nadaljevalne ali njej podobne šole z najmanj 5-letno prakso pri vodstvu samostojne trgovine ustrezne stroke. — Za mesto računovodje je potrebna najmanj nižja srednješolska izobrazba z ustreznim strokovnim izpitom za računovodjo in najmanj 10-letno prakso pri samostojnem delu računovodje pri sličnem trgovskem podjetju.

Prošnje za razpisana mesta je nasloviti na Komisijo za razpis mest vodilnih uslužbencev gospodarskih organizacij pri OLO Murska Sobota, predati jih je pa najkasneje do 30. avgusta 1954 na tajništvu LOMO Lendava. V prošnji je navesti šolsko in strokovno izobrazbo z navedbo dosedanjih službovanj ter priložiti ustrezne dokumente.

Podpredsednik OLO: Ficko Franc l. r.

Srečno! Srečno!

S taborniki rodu »Veselega vetra« ob Savinji

Nekega julijskega dne je na lepem otoku ob Savinji pri Mozirju zaplapolala taborniške zastava. Skozi grmičevje so se tu in tam zabelili šotori, ki so bili postavljeni v krogu okrog jambora. Dve vitki smreki sta tvorili vhod v tabor, med katerima je visel napis: »Veseli veter, II. prekmurski tabor.«

*

Fju, fju... Oster žvižg je presekal tišino in se razgubil v jutranji hlad. »Vstajanje!« je zaklical taborovodja in šotori so oživeli. Mali Gezek se je ves zaspan prigugal pred zbor (šotor) ter začudeno gledal okrog sebe. »Tako rad bi še malo dremal« mu je njegove misli prebral tabornik Kit, ki se je mislil na taboru zrediti.

Ob majhnem potoku, ki jih je delil od »kopnega«, so se postavili v dve vrsti in dvajset minut pod Marjanovim vodstvom prav vneto mahali z rokami in nogami, razen Mirice ,ki je vedno prišla le po »konec«.

Nato so se hitro umili in šli pospravljat šotore, katere je ocenjevala posebna komisija estetov s točkami od 1 do 10. Vzorno so imeli urejene šotore Tulo in Faci, Blisk in Kit, medtem ko sta Füč Klübük in Smükov Smük dobila prvi dan porazno številko 3. (5 je bilo še pozitivno, 10 pa najboljše.) Drugi dan pa sta se že izkazala z oceno 10, ko in nogomet. Proti večeru pa so se pripravljali po skupinah za taborni ogenj, ki ki sta jo obdržala do konca taborjenja. Tudi dekleta niso bila slaba v pospravljanju, toda fantje so prednjačili.

*

Žvižg. Zajtrk! Kakor na krosu so se taborniki zaleteli z lačnimi želodci proti kuhinji, nato pa z zadovoljnimi obrazi in polnimi menažkami posedli vzdolž potoka, ki jim je služil za umivanje in pranje posode.

Hrana je bila vedno odlična in nekatere tabornice so se zredile za tri pa tudi več kilogramov. Najbolj zabaven je bil Füč Klübük, ki je barantal vedno za »palačinkami«, in nekoč sta jih imela s Smükom v menažki kar deset!

Po zajtrku se je začel za tabornike dan, ki ni smel potekati brez dela. Dopoldne so pripravljali drva za kuhinjo, nanosili s trga živila, pomagali v kuhinji ter olepševali in pospravljali taborni prostor.

Nato je prišla ura študija, katerega se je udeležil ves rod, razen dežurnega voda. Pripravljali so se na II. izpit, ki zahteva od mladega človeka že precej znanja.

*

Gozdne igre. Taborniki so se razdelili v rdeče in modre. Vsak je imel na glavi ruto, za katero je bila čitljiva številka. Rdeči so šli naprej, obesili na visoko smreko zastavo ter se poskrili. Modri pa so počasi lezli proti zastavi, da bi jo ukradli.

V gozdu je vladala smrtna tišina, le Savinja je pela svojo večno pesem med skalami in prodom, na katerem je vedno gomazelo vse polno kač. Naenkrat je nekdo zakričal: »Številka 5978, ven!« Bil je Žan, ki ga je rdeči »ustrelil« z drevesa. Modri so poslali previdnejši in napadalni: »Številka 8149!« »Zadet!« »Številka 5276! Ven!«

Igra se je končala z zmago modrih, ko je Ježek ukradel zastavo.

*

Po kosilu je zavladal molk. Taborniki so v svojih šotorih počivali ali pa igrali šah. Po molku so se šli kopat, igrat odbojga je vedno obiskovalo precej Mozirčanov. Taborni ognji so bili pestri, polni smeha, petja in šal. Prišli so jih gledat taborniki iz Slovenjgradca, telovadci iz gozdne šole ter taborniki iz Trsta, ki so prekmurske tabornike povabili k sebi.

Taborjenje se je bližalo že h koncu. Rod je naredil izlete na Mozirsko kočo, v Bele vode in Soštanj. Videli so tudi Logarsko dolino ter Kamniške in Savinjske alpe, nato pa so krenili z rodovo zastavo v Polzelo, kjer so imeli postavljene svoje platnene domove taborniki iz Trsta.

*

Poslednji izlet. Bila je nedelja in v tabor je rod prišel proti večeru. Po toplem sprejemu je že kajakaš Peter drsel po gladini Savinje in užival ta zdrav in pogumen šport.

Ko se je končala nogometna tekma med gosti in domačini so zaropotale menaške, katerim so se vsi dobre volje odzvali.

Ko je na nebu zadrhtela prva zvezda, je bilo okrog lične pagode zbranih dvoje taborniških rodov, dvoje trdnih čuvajev svojih meja.

Prisrčen je bil govor tov. staroste modrega vala in marsikateremu je bilo težko pri srcu, ko je spoznal, da so še nekje Slovenci, ki nimajo svoje domovine. Tako nekaj težkega in lepega je bilo v njihovih nazivih, ko se med seboj kličejo brat in sestra!

»Veseli veter« jim je zapel in povedal ob prasketajočem plamenu o zemlji, ki je svobodna, o zemlji, na kateri živijo vsi ljudje kot bratje in sestre... Bila je že noč, ko so se poslavljali in tedaj je nekdo napisal v njihovo psominsko knjigo ob ugašajočem ognju:

Le bežen bil je stisk roké,
a v hipu me je ves ogrel,
odprl mi dušo in srce,
ko je na večer ogenj zagorel.

Ko je na večer ogenj prasketal
in v plamen smo molče strmeli
je vsak od nas spoznal,
da smo že davno se umeli.

In vsem pri srcu je toplo postalo,
ko se spoznal je z bratom brat,
ko z ognjem je prijateljstvo zaplapolalo
in v srcih se preneslo prek pregrad.

*

Čez nekaj dni se je na otoku podrl jambor, šotori so se zvili in vse je bilo kot prej; prazno in tiho.

Taborniki rodu Belega vetra pa so zadovoljni in srečni zapuščali svoj drugi taborni prostor s svojim tabornim pozdravom Srečno!

*

Vlak sopiha proti Celju. Pred Polzelo stoje ob progi postrojeni Tržačani s svojo zastavo, na vsakih pet metrov eden. Le hip in vlak se je oddaljeval, besede iskrenih pozdravov in slovesa pa je odnesel veter med visoke hmeljske drogove... Srečno! Srečno!

Branko

XI. MARIBORSKI TEDEN

od 7. do 15. avgusta 1954

VELIKA GOSPODARSKA RAZSTAVA

kulturne prireditve in kmečki dan

25 % popusta na železnici in avtobusu.

Velik uspeh moderne tehnike — televizija — se naglo širi tudi po Evropi. Morda bo v bližnji bodočnosti postala najnovejša, prijetna domača zabava tudi v naši domovini. O tem, kako utreti televiziji pot v Jugoslavijo, zanimivo razpravlja »Slovenski poročevalec« z dne 8. t. m.

ZUTRINKI

TRUMANOVA OCENA

Predsednik francoske vlade Mendès-France je postal politik št. 1, za katerega se sedaj zanima ves svet. Predvsem po njegovi zaslugi v Indokini. ne divjajo več krvave bitke, Francija se približuje koncu tako imenovane tuniške krize. Sedaj pričakujejo, da bo naredil »čudež« tudi v francoski gospodarski in finančni politiki ter dosegel sporazum med pristaši in nasprotniki zahodnoevropske obrambne skupnosti v Franciji.

O tem človeku je bivši predsednik ZDA Truman dejal naslednje:

»Biti mora zelo pameten človek, z naravnost mladeniškim optimizmom. Spominja me nekega mojega prijatelja iz mladih let. Čeprav ni bil bogat, je v restavraciji vedno pričel kosilo z dvema ducatoma ostrig. To je edini način, je dejal, da lahko v eni od ostrig najdem biser, s katerim bom plačal kosilo...«

LEPO POSREDNIŠTVO

ZDA grade svoja letalska oporišča v Španiji, kakor določa medsebojna pogodba. Toda Španija nima cementa. Zato je Franco sklenil trgovinsko pogodbo z Moskvo. Španija bo Rusom pošiljala ribe, oni pa njej cement.

In tako bodo Američani zgradili v Španiji svoja oporišča, o katerih v Moskvi govore, da so naperjena — proti Sovjetski zvezi!

Žabji strup, ki ubija najbolj strupene kače

Že dolgo je znano, da ameriški Indijanci namakajo svoje puščice v hud strup, ki ga dobijo iz neke velike žabe, ki jo imenuje rana. Ta ostudna žival izloča strup, ki je v najmanjših količinah smrtonosen. Če se taka žaba samo dotakne kože neke druge živali ali tudi človeka, ta dotik pomeni smrt. Žabji strup je tako hud, da

tudi pepel sežgane rane lahko povzroči smrt. Tak pepel so dolge čase uporabljali za tako imenovani smrtni napoj, mešali so ga namreč s pijačo, ki jo je moral popiti na smrt obsojeni sovražnik.

Nek nemški raziskovalec je v južnoameriških pragozdovih doživel tole zgodbico: Na nekem obronku v pragozdu je zaradi silnih nalivov nastalo pravcato jezero. Na bregu mlake se je v vročem tropskem soncu grela žaba — rana. Naenkrat se je neslišno od nekod priplazila kača, ki jo domačini imenujejo »jopohoboboc« ali na kratko »jope«. Kača je znana kot zelo nevarna strupenjača. Jope se je pred žabo ustavila z visoko dvignjeno glavo in besno sikala. Žaba pa je popolnoma mirno pokazala kači hrbet ter se ni ganila. Kača je žabo nekajkrat vgriznila v hrbet, ta pa je ugrize mirno prenašala in ni pokazala prav nobenih znakov, da se bo spustila s kačo v boj. Nasprotno, samo nekajkrat je skočila v vodo, zaplavala malo naokrog in se zopet vrnila na breg in kači pokazala hrbet. Ta prizor se je nekajkrat ponavljal, nato pa so postali kačji napadi vse bolj slabi, dokler ni kača končno omagala in mrtva padla na zemljo. Boj med kačo in žabo je trajal vsega nekaj minut. Po zadnjem ugrizu je žaba zopet skočila v vodo, plavala malo po mlaki in se zopet vrnila na breg ter nadaljevala s sončenjem.

Žaba izloča na hrbtu strup, zato ga je tudi proti kači obrnila. Ker je njen strup mnogo hujši kot strup katerekoli strupenjače v Južni Ameriki, je rana proti kačjim ugrizom ozir. strupom imun, posebno kadar lahko strup v vodi izpere. Zaradi vseh teh lastnosti se domačini v južnoameriških pragozdovih najbolj boje raninega strupa.

KRATKE ŠPORTNE VESTI

WATERPOLISTI TVD PARTIZAN M. SOBOTA NA REPUBLISKEM PRVENSTVU

Pretekli petek, soboto in nedeljo je bilo na Bledu republiško prvenstvo v waterpolu, na katerem so sodelovali tudi waterpolisti iz Sobote, člani TVD Partizan.

Na prvenstvu je sodelovalo osem ekip. Soboški waterpolisti so v drugi skupini dosegli tretje mesto ozir. v skupnem plasmaju sedmo. Če upoštevamo, da so plavalci TVD Partizana v mnogočem na slabšem od ostalih ekip, ni to nikak neuspeh.

Odigrali so štiri tekme, od katerih so izgubili z Branikom (Maribor), Bledom in Celjem. Premagali so pa Rudarja iz Trbovelj.

Gole so dosegli: Bulču 2, Koltaj 2, Kučan 2 ter Kramberger in Muster po 1.

GOSTOVANJE NK SOBOTE NA HRVAŠKEM

Preteklo nedeljo je nogometno moštvo Sobote nastopilo v Prelogu na Hrvaškem proti tamkajšnjemu nogometnemu klubu. Srečanje so odločili v svojo korist Sobočani z rezultatom 4:3.

Zanimivosti

LEDENA SVEČE Z NEBA

Svetovno časopisje je že večkrat poročalo, da so na različnih krajih zemlje padale izpod neba nekake ledene sveče. Z analizo so dognali, da vsebujejo te sveče precejšnjo količino — mila. Po tej ugotovitvi so kaj hitro zvedeli za kaj gre. Vsa velika transportna letala imajo namreč oddelke za toaleto in odprtine, skozi katere voda z milom odteka. Ker letijo ta letala po navadi v veliki višini, kjer je temperatura pod ničlo, milnica pod iztokom zmrzne in pade nato na zemljo v obliki ledenih stalaktitov.

KDO JE NAŠEL V SLADKORNI PESI SLADKOR

Leta 1747 je nemški kemik Margraf našel v sladkorni pesi sladkor. Vendar je trajalo polnih petdeset let, da so sezidali prvo tovarno sladkorja. Ustanovitelj prve tovarne je bil leta 1801 Nemec Achard v Zgornji Sleziji. Sladkorna pesa vsebuje od 14 do 20 odstotkov sladkorja. V začetku so pridobivali samo okoli tri odstotke sladkorja in leta 1840 niso pridobili nič več kot samo pet odstotkov. Kasneje pa se je z rastočo mehanizacijo pridobljeni odstotek sladkorja vedno večal.

Ona: Drži pendar polno napeto..!

ŠEPAVEC • zgodba o volku • PO OLAFU ASLAGSSONU PRIREDIL V. DRŽAJ

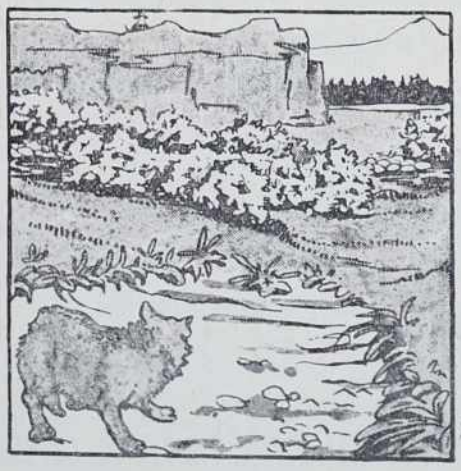

21

Naslednji dan se je radovedni volkec spet splazil do izhoda. Obstal je, ko da je slišal nekaj čudežnega. V resnici ni bilo ničesar. Živahni mali možgani so spravili to žarečo sončno svetlobo v zvezo z dogodkom, ki ga je doživel prejšnji dan. Spominjal se ga je prav malo...

Nenadoma pa se je obrnil ter odbrzel naravnost v svoj predor — v ljubljeno zavetišče.

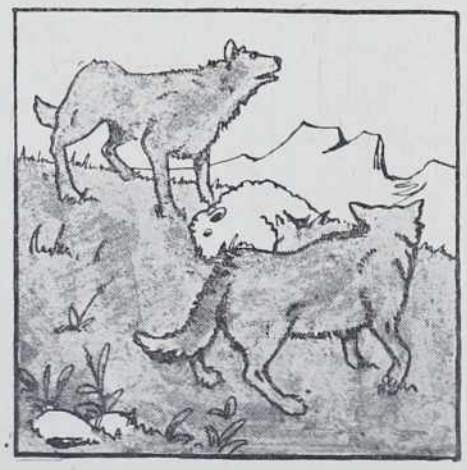

22

Sonce je bilo že v zatonu, ko sta stopila volka na holm, v katerem je bil brlog. Malomarno sta ošinila okolico. Bila sta prepričana, da je vse v redu. Nekaj trenutkov sta — zvesta staremu nagonu — z nosom hlastno vsrkavala zrak. Zavohala nista ničesar, kar bi ju opozorilo na morebitno nevarnost. Tudi nista ničesar slišala, niti videla. V prepadih sta se počutila popolnoma varno, četudi jima je pretila nesreča...

23

Samica se je prva spustila k brlogu, kjer je odložila svoj tovor ter priklicala zarod.

Tudi volk je odložil tovor, nato pa se je napotil k reki, da si pogasi žejo. V hipu, ko je hlastno srebal vodo, je rezek puškin strel zmotil večerno tišino. Lepi volk — oče se je mrtev zgrudil kraj potoka. Prestreljena glava je padla v vodo in kri je pordečila breg..

Samica je zaradi varnosti zatulila ter izginila za gričem...

24

Ob večernih žarkih junijskega sonca se je lovec spravil na odkopavanje mladičev. Uro nato je pet mrtvih trupelc ležalo pred njegovimi nogami. Mož si je brisal znoj s čela ter razmišljal, kaj se je zgodilo z mladičem, ki ga prejšnji večer ni pogodil. Frank je bil prepričan, da znanec ni med mrtveci. Barva dlake je bila tako izzivajoča in oči malega junaka tako bistre, da bi ga takoj spoznal, če bi bil med mrtvimi.

1

M. Kokolj:

PREKMURJE V LETIH PRED »LJUDSKO PRAVICO«

Dne 5. oktobra 1934, v zadnjih dneh diktature kralja Aleksandra, je izšla v Dolnji Lendavi prva številka »Ljudske pravice«. Njen izdajatelj in urednik — Miško Kranjec — ni bralcem razodel, da gre za protivladni list ali celo za tedensko glasilo Komunistične partije v Sloveniji, marveč ga je v podnaslovu označil kot »tednik za gospodarstvo in prosveto«. S tem je hotel vsaj začasno zakriti listu pravi politični obraz, sicer bi ga oblasti prehitro razkrile in kot takega že v kali zatrle.

Od tega je že dvajset let. To dejstvo pove, da se naša Partija ni bala svojega razrednega sovražnika tudi v najbolj mračnih dneh kraljevskega nasilja, temveč, da je znala izkoristiti njegove slabosti in vse možne okoliščine za to, da je lahko netila revolucionarnega duha delovnih množic ter jih že tedaj pripravljala za odločilni spopad med fašizmom in demokracijo.

Lep jubilej, na katerega je slovensko delovno ljudstvo upravičeno ponosno! Tudi Prekmurje ima pri tem svoj viden delež, čeprav so si njegovi politični oblastniki na moč prizadevali, da bi na tem koščku slovenske zemlje ne pognala nobena revolucionarna kal.

Zakaj je »Ljudska pravica« začela izhajati prav v Prekmurju, zakaj je bil njen prvi urednik in izdajatelj Prekmurec, zakaj je zašla tudi v lokalno prekmursko zgodovino? O tem naj mlajšemu rodu, ki ne pozna dovolj bližnje preteklosti, nekaj več povedo naslednje vrstice.

I.

Najprej se ozrimo na nekatere okoliščine, v katerih je delovala naša Partija in kako jih je znala izkoriščati za revolucionarne cilje.

KPJ je nastala takoj po ustanovitvi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (1919). Dve leti zatem jo je že vlada prepovedala (1. avgusta 1921).

Zakaj jo je prepovedala? Zato, ker je združevala delovno ljudstvo, ročne in duševne delavce ter male kmete, in stopila z njim na pot revolucionarnega razredneda boja, hoteč si priboriti vse tisto, kar je dosegla danes — ljudsko pravico in ljudsko oblast.

Atentat v Delnicah na notranjega ministra Draškovića, največjega sovražnika komunistov, je bil vladi dobrodošel povod za razpust Partije. Vlada je razveljavila mandate komunističnih poslancev v skupščini ter sprejela zakon o zaščiti države. Kdorkoli je od tedaj dalje poskušal zagovarjati pravice delavskega razreda, ga je policija zaprla.

Spričo takega vladnega nasilja se je večina komunističnih organizacij razbila in razrahljala, kmečki pristaši so se razpršili, mnogi delavci so podprli stranke, ki so se hlinile delavstvu kot njegove zastopnice, da bi ga laže razorožile v boju zoper kapitaliste.

A jugoslovanski buržoaziji se je le delno in začasno posrečilo razbiti svojega razrednega sovražnika. KPJ je še živela. Najprej je šla v globoko ilegalo, nato pa izkoriščala nasprotja in slabosti nasprotnika ter prehajala v polilegalo. To je bil dolgotrajen in naporen boj, ker so Partiji nasprotovale v enaki meri vse meščanske stranke, pa naj so bile vladne ali opozicionalne.

Niso jo pa obdajali le sovražniki od zunaj, ki so prežali, da slehernega komunista ali komunističnega somišljenika stisnejo v zapor, imela je enako nevarne nasprotnike v lastnih vrstah, kamor jih je pošiljala buržoazna policija, da bi vohunili med komunisti in ji nato prinašali zaupna poročila; tem so rekli konfidenti ali zaupniki policije. Kako so ti opravljali svoj posel, nam povedo naslednje vrstice iz navodil, ki so se ohranila med zaupnimi policijskimi spisi bivšega sreskega poglavarstva v Murski Soboti iz leta 1926: »Delavci, ti pridejo pri nas v poštev, zaposleni v istem ali bližnjih in sorodnih obratih, se glede političnega prepričanja med seboj točno poznajo. Edino od teh je mogoče zvedeti, kdo pripada komunistični stranki. Izkušen in spreten komandir žandarmerijske stanice ali oddelka policije bo imel v vsakem obratu svoje znance, prijatelje, zaupnike, od katerih more dobivati vsakočasnemu stanju odgovarjajoče zanesljive podatke. To panogo informativne službe je mogoče vršiti izključno le potom konfidentov... Starešina varnostne institucije je vedno gospodar situacije, če ima dobro organizirano konfidentsko službo. V ta namen potrebna sredstva bi bilo nakazovati izključno v roke starešin, najbolje v obliki nagrad za požrtvovalno ali hvalevredno službovanje. Tako policijski uradniki, kakor starešine v strokovni službi, naj ne zamudijo nobene prilike, da starešine zlasti najnižjih varnostnih organizacij pri vsaki nudeči se priliki opozarjajo na važnost obrazovanja dobre konfidentske službe... 2. Ko se ugotovi vse ali vsaj gotove komuniste, je njihov položaj in značaj točno premotriti. V vsaki organizaciji je najti slabiče, ki so dostopni dobri besedi, energičnemu in resnemu nastopu in predvsem denarju. Za vsak slučaj je treba vedno vedeti, do koga bi se bilo obrniti, če bi bilo treba dobiti kakšne važne podatke. Varnostni starešina mora imeti te ljudi sortirane in analizirane (družinske razmere, materialna situacija, kdo so njihovi upniki, intimni prijatelji itd....) Z vsemi mogočimi gestami je uprizarjati v komunistični organizaciji nesporazumljenja in sumničenja, da se v njihovih vrstah nahajajo elementi, stoječi v službi policije. Užaljeno samoljubje prizadetih povzroči skoraj dosledno izstop iz komunističnih vrst, dostikrat postanejo ti ljudje dragoceni informatorji. 3. in 4. Vsako opažnjo, da je kak komunistični funkcionar postal manj poverljiv, je spretno izrabiti ter skušati vezi, ki ga oklepajo h komunistom, še bolj zrahljati.«[1]

Drugi zavirači, nič manj škodljivi, so bili oni, mogoče dobronamerni pristaši, ki pa so bili samoglavi, nestrpni ter niso znali izbirati prave poti za uspešen napredek, ker so mislili, da se dado doseči trajni uspehi in zmaga proletariata kar čez noč; pravimo jim levi komunisti. Bili so v komunističnem gibanju tudi taki, ki niso storili odločilnega dejanja, ko je to terjal pravi trenutek ali pa so jih ovirale lastne slabosti. Oboji so odstopali ali se ločili od prave marksistično-leninistične poti: to so bili ločinarji ali sektaši in oportunisti. Ker so tvorili grupe ali frakcije v gibanju, so jim rekli tudi frakcionaši.

Torej se je naša Partija v ilegali borila na dveh bojiščih: na zunanjem zoper buržoazijo in njene zaupnike, pa na notranjem zoper lastne frakcionaše in oportuniste.

V boju za zdravo jedro je morala Partija odstranjevati mnoge lastne slabosti, na pr. že v prvi dobi obstoja se je podala zgolj na pot stavk, ne pa na pot oboroženega boja, ko je bil položaj tak, da bi lahko prehitela buržoazijo; vodstvo ni znalo vselej povezovati koristi delavskega razreda z močnim kmečkim gibanjem, niti ni znalo ubrati prave poti za rešitev nacionalnega vprašanja in podobno. Kako rešiti ta in podobna vprašanja, vse to je med komunisti, kakor tudi v vodstvu, izzivalo ostra trenja. Med tem pa je policija opravljala svoje ter jih trpala v zapore. Vodstvo samo se je moralo izseliti v inozemstvo, a zunaj ni prav vedelo za razmere v domovini, zato ni moglo vselej prav ukrepati.

IV. kongres v Dresdenu je uredil prilike v Partiji. Izločili so levico in desnico iz vodstva. Sekretar CK KPJ je postal neustrašeni borec Djuro Djaković, a tega so nekaj mesecev za tem umorili žandarji na slovensko-avstrijski meji (1929).

Poslej je v vodstvu spet zavladala skupina frakcionašev, in sicer z Martinovićem na čelu. Istočasno se je tedaj z uvedbo monarhofašistične diktature povečalo preganjanje vseh svobodoljubnih ljudi v Jugoslaviji. Frakcionaši so ubrali smer oborožene vstaje zoper monarhofašizem, čeprav tedaj ni bilo nobenega upanja na uspeh. Namesto da bi vodstvo tedaj, ko ni bil čas zrel za revolucijo, varovalo glavo vsakega svojega člana, jih je z nepravilno oceno položaja in napačno taktiko metalo v ječe in redčilo partijske vrste. Tako je v letu 1930 in 1931 skoraj zamrlo življenje Partije v državi. Sam tovariš Tito opisuje, da je to stanje v Partiji bilo zelo žalostno, obstojale so samo razbite skupine komunistov, skoraj ves vodilni kader je bil na robiji ali pa je emigriral.

Toda že 1933 se začenjajo na široko obnavljati ilegalne celice KP s krajevnimi komiteji. Do 1934 so obnovili pokrajinske komiteje kot najvišje vodilne organe. Med temi je oživel tudi Pokrajinski komite za Slovenijo. To je bilo možno zato, ker so se začeli vračati z robije revolucionarji, ki so jih obsodili na manjše kazni, ki so se v ječah zgradili ali kakor pravi tov. Tito, ker so ti člani znali spremeniti robijo v šolo marksizma-leninizma. Ti komunisti so znali drugače delati. Zavedali so se, da je razredni sovražnik še premočan, da se ga ne da napadati naravnost, da je možno le pripravljati se za glavni napad. Izkoriščali so slabosti in nasprotja v buržoaziji, a svoji dotedanji ilegalnosti so znali dati značaj legalnosti ali zakonitosti. To je bil nov način boja. Lepo nam ga osvetljuje odstavek iz zaupnega spisa soboškemu sreskemu načelstvu, ki govori o novih navodilih partijskega vodstva ter se takole glasi v srbsko-hrvaškem izvirniku: »Od sada glavna briga komunista ne sme se skoncentrisati na nelegalne sastanke i obnavljanje unutrašnjih organizacionih poslova Partije, nego na rad u masama, medju masama i u korist masa... Komunisti prema odlukama Plenuma i ranijih odluka imaju, da prenose centar svog rada u javnost i svoj pokret *da čim pre obaviju u legalne oblike.* I poreд toga što se komunistička akcija prenosi u masu i nastojanja da njihov konspirativan rad obaviju u legalnu formu ipak oni se ne odriču svoga konspirativnoga rada i ovaj će biti baza ove masovne akcije... Ćelije i komiteti uvek su baza konspiracije *samo ista će se od sada više manifestovati u legalnoj masovnoj literaturi i letcima.*« (Podčrtal pis.)

Tak je bil novi način, nova taktika, ki se je uveljavljala tudi v Sloveniji, kjer je sam tov. Tito reorganiziral Pokrajinski komite in v drugi polovici septembra 1934 pripravil partijsko konferenco, na kateri so sklenili, da se mora Partija takoj lotiti množičnih akcij v boju proti diktaturi. Neposreden sad te konference v Goričanah pri Medvodah in novega načina dela je prav začetek izhajanja legalnega komunističnega glasila za delovno ljudstvo vse Slovenije — »Ljudske pravice«.

Predno se je ideja konference uresničila, se ozrimo na politične prilike v Prekmurju in sicer v letih od diktature kralja Aleksandra do dni, ko je »Ljudska pravica« začela razglašati boj zoper njo.

II.

V času parlamentarne vladavine kraljevine SHS so se potegovale za glasove prekmurskih volivcev vse tedanje slovenske stranke ter Hrvaška kmečka ali Radičeva stranka in še celo Srbska radikalna stranka. Odločilen vpliv na množice je spočetka imela Slovenska ljudska ali klerikalna stranka, ki jo je vodil v Prekmurju Jožef Klekl, vp. župnik v Črensovcih. Liberalci ali demokrati, ki so kot prišleki iz osrednje Slovenije politično vdirali v Prekmurje in tam iskali opore v meščanskem in protestantskem življu, Kleklu niso bili kos. Nevarnejši tekmeci klerikalnemu vodstvu so postali radičevski volilni agitatorji, ki so imeli s svojimi revolucionarnejšimi gesli večji vpliv na kmečke množice. Zato je bilo nekaj časa težišče volilnega boja v spopadih med kleklovci in radičevci. Navzlic temu, da so radičevci dobili večino glasov v soboškem okraju pri skupščinskih volitvah leta 1923 in 1925, sta ostala obakrat oba prekmurska poslanska mandata — pač zaradi tedanje volilne aritmetike — v Kleklovih rokah. Zato smemo reči, da je v vsem parlamentarnem obdobju imel Klekl politično oblast v Prekmurju.

6. januarja 1929 se to obdobje preneha. Tedaj je kralj ukinil ustavo, razpustil parlament in vse politične stranke v državi. Imenoval je izvenparlamentarno vlado z generalom Živkovićem na čelu. Hotel je ustvariti videz, da hoče odpraviti strankarska nasprotja ter z jugoslovanskim unitarizmom rešiti srbsko-hrvaški spor, ki se je z atentatom na hrvaške poslance v skupščini stopnjeval do viška. Njegovi odloki o ukinitvi svobode tiska, pravice zborovanja in sestajanja, neodvisnosti sodišč, odloki o internaciji državljanov in izrednem sodišču za zaščito države pa so tudi dobronamernežem dokazovali, da je šlo 6. januarja za popolno uveljavljenje kraljeve samovlade in rešitev nadvlade srbske buržoazije. Čeprav so demokratične množice nasprotovale kraljevim ukrepom, se je večina voditeljev bivših meščanskih strank odločila za politiko priskledništva ter podprla kralja, ker so se hoteli vsaj na ta način obdržati na oblasti.

Enako so storili slovenski klerikalci in liberalci. Dr. Korošcu je šlo za to, da zavaruje koristi klerikalnih zadrug in prosvetnih organizacij, zato je, neglede na to, da mu razpust strank še malo ni bil po volji, v javnem pismu pozval vse somišljenike, da vzamejo razpust Slovenske ljudske stranke »mirno in lojalno na znanje, imajoč pred očmi višje državne interese«. Koroščevemu zgledu so sledili strankarski voditelji na deželju. V Prekmurju je Klekl v svojih Novinah razglasil geslo »Z Bogom za narod, domovino in vladara« ter pozdravljal novo politično stanje, bogojanski župnik Baša je z božje poti z Brezja poslal kralju izjavo vdanosti itd.

»Jutro« in drugo liberalno časopisje pa ni moglo skriti svojega veselja, da je konec klerikalne stranke. Liberalni prvaki so menili, da je po razpustu strank prišel čas, ko bodo oni zaradi svojega »integralnega jugoslovenstva« in trajne vdanosti centralističnemu unitarizmu prevzeli vodilne položaje v Sloveniji. (Kakor bomo pozneje videli, jim je razvoj dogodkov dal prav.)

Tako je kralj s podporo starih strankarskih voditeljev lahko nemoteno nadaljeval s samovoljnimi in protidemokratičnimi ukrepi, obenem pa kazal videz zaščitnika koristi ljudstva.

3. oktobra 1929 je podpisal zakon o novi upravni razdelitvi države. Po tej sta se združili bivša ljubljanska in mariborska oblast v dravsko banovino, katere prvi ban je postal inž. Sernec.

Ker razen oblastveno upravnih organov v tem času ne obstoje nobeni društveni organi, na katere bi se avtokratični režim opiral med množicami, je kralj dne 4. dec. 1929 ustanovil Sokola kraljevine Jugoslavije ali bolje rečeno, podržavil je prejšnjega liberalnega Sokola in hotel narediti priganjaško organizacijo za širjenje nasilnega »jugoslovenskega unitarizma« in razbijanje »plemenskega separatizma«. Novega Sokola so oživeli tudi v Prekmurju in sicer najprej v Soboti, Lendavi, Beltincih, nato pa še v nekaterih vaseh. Liberalni advokati, uradniki, učitelji in finančni stražniki so bili oporniki teh društev, a klerikalci so se jim izmikali in na tihem nasprotovali, saj jim je režim razpustil Orla in prosvetna društva.

Da bi se ustvaril videz vsaj rahlega sodelovanja državne oblasti s predstavniki ljudstva, je v začetku junija 1930 izšel pravilnik o organizaciji banskega sveta kot posvetovalnega organa bana. Mesec dni zatem je notranji minister imenoval prve člane banskega sveta. Izbor teh »predstavnikov ljudstva« so izvršili zelo previdno. Šlo je za ljudi, ki bi imeli vpliv med množicami in bi se dovolj podrejali diktatorskemu režimu, vsekakor pa bolj kot tihim navodilom razpuščenih strankarskih vodstev, ki so podtalno še vedno živela. Kot predstavnik lendavskega okraja v banskem svetu je bil imenovan Kleklov pristaš Štefan Litrop, ugleden obrtniški mojster in predsednik občine v Turnišču, za soboški okraj pa Franc Faflik, kat. župnik v Kančevcih in bivši oblastni poslanec Slovenske ljudske stranke, ter Jožef Benko, industrijalec in župan v Soboti, sicer pa tudi inšpektor evangeličanskega seniorata in nekdanji kandidat velesrbske radikalske stranke. S tem izborom naj bi bilo ustreženo klerikalni večini v lendavskem okraju, evangeličanskemu življu in gospodarskim krogom v soboškem predelu, kakor tudi nacionalističnim prišlekom, ki v županiku Fafliku niso gledali prenapetega klerikalca, kakršen je bil Klekl, marveč »narodnega duhovnika«, ki se je osvobodil bivših strankarskih vezi in se priključil kraljevi politiki »državnega in narodnega edinstva«.

Nepriljubljeni režim si je moral prizadevati, da razširi mrežo pristašev. Vodstvo v tej dejavnosti je vse bolj prehajalo v roke bivših liberalcev, ki so pod videzom utrjevanja »državnega in narodnega edinstva« šli za tem, da zasedejo odločujoča politična mesta in spodrinejo klerikalne tekmece. Dne 2. sept. 1931 je prišel v Soboto dr. Kramer, eden izmed glavnih stebrov kraljevske diktature v državi, kjer je z zbranim pristašem šestojanuarske politike (Benko ,evang. župk. Godina, notar Koder, zas. uradnik L. Cvetko in dr.) dal navodila za politično delo v duhu novih smernic, kar je praktično pomenilo odvračati Prekmurce od bivših klerikalnih voditeljev.

Z vse bolj naraščajočo močjo liberalnih nacionalistov v Sloveniji se klerikalci izmikajo režimu, ki so mu spočetka nudili vso oporo.

28. sept. 1930 izstopi dr. Korošec iz Živkovićeve vlade, a za novega bana v Ljubljani je imenovan dr. Marušič. Njegovo načelo je: »Brez kompromisa za kraljevo politiko!« Klerikalni voditelji so se zavedali, da si bodo ohranili zaupanje množic le, ako se vsaj na videz odrečejo sodelovanju z diktatorsko vlado. Tako so liberalci ostali v Slovenji sami opora osovraženega režima. Nadejali so se, da se bodo laže borili proti klerikalnim nasprotnikom, kajti odslej so sami odločali v Beogradu in Ljubljani. Njihovi eksponenti dobivajo odslej gospodarske prednosti in politično oblast na deželi, niso pa imeli ljudstva za seboj. Prizadevajo si na vse načine, da si ga pridobe ali vsaj vplivnejše posameznike, ki bi imeli čim širši vpliv na okolico.

12. jan. 1931 je ban v spremstvu podbana obiskal Prekmurje. Na povratku v Ljutomer se je ustavil tudi v Črensovcih, kjer ga je Klekl pozdravil, a to je bilo zgolj uljudnostno dejanje. Klekl je z največjim ljubosumjem gledal na prihode novih političnih veljakov v Prekmurje in se je odmikal od sodelovanja z režimom v ozadje, kjer se je po svoje uveljavljal. Vodil je politiko čakanja na spremembo režima, medtem pa ohranjeval vpliv na množice. Po načelu »Vsaka fara imej svojo hranilnico, vsak gospodar pa bodi član posojilnice« je razširjal te male denarne zavode in agrarne zadruge, ki naj bi pomagale kmetom, da bi odkupili agrarno zemljo, ko bo izšel tozadevni zakon, pobiral ob vsaki priložnosti milodare za ustanovitev sirotišnice sv. Frančiška, gradil zadružni in prosvetni dom v Črensovcih ter v Novinah sporočal prošnje vladi za popolno gimnazijo, za regulacijo Mure, za osušitev močvirij in podobno, o katerih pa je vedel, da jim ta ne bo mogla ustreči. V svojem listu ni več objavljal želja vlade, pač pa v imenu ljudstva izražene lastne želje in zahteve, med katerimi so se nekatere takole glasile: »Vsa vrednost naših verskih šol naj se povrne od države cerkvenim občinam,« »Ar 99 % našega naroda verno spunjava svoje verske dužnosti, naj uradništvo, ki tu vrši svoje pozvanje, isto dela i naj me bi bilo niti ednoga, ki bi z verskov brezbožnostjov žalo verski čut naroda,« »Naj naši domačini-narodnjaki... majo dostop do vodstva ‚Narodne odbrane'« itd.[2]

Ne odlikovanje z redom sv. Save, ne vabilo na Živkovićev banket, pa tudi ne 50.000 din, ki jih je ban nakazal za dom sv. Frančiška, ga ni več moglo premotiti, da bi ostal vpležen v vladni voz, na katerem ni več sedel dr. Korošec. Klekl je šel v ozadje, v spovednico.

Na politično pozornico so prihajali novi možje. Najbolj viden je postal Benko, ker si je znal poiskati največ pristašev; to so bili bogati kmetje, živinorejci, gostilničarji, odvetniki, skratka vsi gospodarski ljudje, ki so pričakovali kakršnihkoli blagodati od režima, vsa evangeličanska duhovščina, nekaj učiteljev, izmed organizacij pa gasilci, lovci, Sokoli in športniki, ki jih je Benko primerno nagrajeval. Z vsemi temi se je število pristašev šestojanuarske politike vendarle povečalo.

V lendavskem okraju je postal glavni opornik režima liberalni odvetnik dr. Pikuš. Ko je vlada izdala zakon o likvidaciji agrarne reforme, je oblastvo pooblastilo dr. Pikuša, da vrši odprodajo agrarne zemlje beltinske veleposestnice grofice Zichy. S tem je dobil materialno moč, da je lahko ogrožal Klekla v črensovski agrarni zadrugi. Toda Pikuševa gospodarska moč se ni dala primerjati z Benkovo, zato ni našel toliko političnih pristašev. Iskal jih je preko svojih odvetniških klientov, liberalnega uradništva in učiteljstva, a večina kmetov je ostala na Kleklovi strani.

Kraljeva težnja, da bi vladal brez parlamenta, ni uspela. Željo po samovladju je hotel prikriti ter ji dati videz demokracije, zato je 3. septembra 1931 oktroiral ustavo, ki v resnici ni dopuščala nobene spremembe tedanjega političnega stanja, saj so ostali v veljavi vsi odloki, ki so omejevali državljanske svoboščine. Da bi dal diktaturi značaj parlamentarizma, je 10. sept. 1931 podpisal zakon o volitvah narodnih poslancev. Ta je določal državne kandidatne liste in javno, ustno glasovanje. Dravska banovina je volila 25 poslancev, od teh sta po eden odpadla na soboški in lendavski srez.

Po izidu tega zakona je še podpisal ukaz o volitvah, ki naj bi bile dne 8. nov. 1931.

V vsej državi je bila vložena le ena vsedržavna kandidatna lista, vezana na osebo predsednika vlade generala Živkovića.

Sedaj se je začel lov, najprej na poslanske kandidate, ki naj bi bili čim bolj privlačni za volivce, nato pa na volivce same, ki zlasti zaradi gospodarskih težav niso bili prav nič naklonjeni vladi. »Med narodom narašča vidno nevolja zaradi pomanjkanja denarja, visokih davkov, nizkih cen živine in poljskih pridelkov in obratno zaradi visokih cen industrijskih izdelkov in gospodarskih potrebščin. Ljudstvo nima več veselja ne s kmetovanjem ne z živino. Več posestnikov ne more plačati davkov, ker ne morejo prodati živine in si spraviti potrebna denarna sredstva,« tako se glasi tedanje poročilo sreskega načelnika v M. Soboti obveščevalni službi.[3]

V Prekmurje je prišel snubit in postavljat kandidate sam minister Kramer. Šlo mu je za take osebe, ki naj bi pridobile volivce iz pasivnosti in izpod vpliva župnika Klekla, ki je na tihem agitiral zoper volilno udeležbo. Kramer je poiskal kandidate med najmočnejšimi predstavniki gospodarskih krogov in starimi Kleklovimi nasprotniki, ki poprej niso mogli doseči v politiki nobenih uspehov, a so si sedaj obetali politično moč in z njo še večji gospodarski dvig. Pri izbiri kandidatov je imel več sreče v soboškem okraju, kjer so pristali na kandidaturo Benko, veleposestnik Hartner Ferdo[4] in martjanski gostilničar Vezer Geza. V lendavskem okraju sta sprejela kandidaturo Anton Hajdinjak, kovač iz Odranec, ki je že 1927 kandidiral za poslanca v mariborsko oblastno skupščino na listi Samostojno demokratske stranke, a je tedaj propadel, in že znani nam župnik Faflik. Slednji je bil posebno zaželen, ker naj bi kot »narodni duhovnik« privlačeval bivše klerikalne pristaše in kot tak bil protiutež na tihem delujočemu Kleklu. Izkazal pa se je kot zelo majav kandidat. Najprej se je vdal pritisku Kramerja in pristal na kandidaturo. To je klerikalne prvake zelo vznemirilo, zato so si prizadevali, da ga odvrnejo od te.[5] Tajnik bivše klerikalne stranke v Mariboru,

PREKMURJE V LETIH PRED »LJUDSKO PRAVICO«

duhovnik Marko Krajnc, dekan Jerič in Klekl so vplivali na Faflika in dosegli od njega pristanek, da smejo izdati v lendavskem okraju plakat z njegovim podpisom, češ da odstopa od kandidature. Ker je bil tak odstop po obstoječih predpisih pravno nemogoč, je soboški sreski načelnik Lipovšek zaplenil lepake, ki jih je našel pri Kleklu v Črensovcih.[6] Po vplivanju soboškega in lendavskega sreskega načelnika je Faflik, opozorjen, da je odpoved kandidature nemogoča, zopet podal izjavo, da vztraja pri svoji kandidaturi. Napisal je še pismo zastopniku madžarske manjšine, odvetnisu dr. Strasserju v Lendavi, v katerem je izjavil, da vzdržuje kandidaturo in se priporoča v podporo s strani volivcev madžarske narodnosti.[7]

Prav tako je Klekl nagovarjal Hartnerja st., da bi odvrnil posinovljenca od kandidature, vendar se mladi Hartner ni dal pregovoriti, ker je računal, da mu bo sodelovanje z vlado prineslo več gospodarskih koristi kot pa abstinenca.[8]

Po postavitvi kandidatov so ti začeli agitirati. Obiskali so vasi ter prirejali številne sestanke. »Narod je skoraj povsod tarnal nad visokimi davki in drugimi javnimi bremeni.«[9] Najbolj aktiven je bil Benko, najmanj pa Faflik,[10] bil je pač prispodoba »slamnatega moža«, ki je moral služiti dvema gospodoma, Kramerju in Kleklu.

Tudi nasprotni agitatorji niso mirovali, delali so ilegalno. Tedanje situacijsko poročilo sreskega načelnika v Soboti navaja o nasprotni propagandi naslednje: »Krajevni akcijski odbori pošiljajo poročila, da dobivajo gotovi ljudje znana pisma, ki vabila na volilno abstinenco. Narod tem pozivom ne pripisuje nobene važnosti.«[11] V drugem pa: »V rim. kat. občinah ob Muri se močno občuti neugodni vpliv iz ljutomerskega sreza. Narod opazuje, da je onkraj Mure volilno razpoloženje usmerjeno močno proti volilni udeležbi. V istem smislu ga utrjujejo pisma, ki jih dobivajo posamezniki iz Maribora. — V r. k. župnišču v M. Soboti in sicer pri kaplanu Kolenc Francu, je bilo zaplenjenih okoli 4000 letakov, ki jih je imenovani po lastni izjavi prinesel iz Maribora. Od koga jih je prejel, noče izpovedati, da onemogoči voditi preiskavo do dna. Približno toliko jih je razpečal naprej, izročivši jih v Črensovcih vpok. župniku Kleklu. Kolenc se je do sedaj vedno kazal kot zelo lojalen in rodoljuben mož. Danes pa velja za enega glavnih nasprotnikov volilne udeležbe. Kot urednik Novin se v tem listu sicer ne upa odkrito eksponirati za svoje ideje, vendar so bile Novine že enkrat zaradi prikritega izigravanja volilne udeležbe zaplenjene. Lepo priliko za propagando na volilno neudeležbo ima kot katehet na soboških obmurskih šolah. Kot učitelj verouka na tukajšnji gimnaziji ima seveda med preprostim narodom še večjo avtoriteto in ugled. — Agitacijo vrši le pri in z zaupniki, zato mu ni mogoče dokazati, da javno agituje ali da sploh agituje proti volilni udeležbi. Kmet ne bi duhovnika izdal za nobeno ceno. — Vrhu tega se Kolenc poslužuje pri svojem škodljivem delu lastnega avtomobila, kateri mu omogoča hitro kretanje iz kraja v kraj, da mu na primer žandarmerija nikakor ne more slediti.«[12]

Podobna agitacija proti volilni udeležbi je prihajala skoraj iz vseh kat. župnišč, saj so vsa delala po Kleklovih navodilih ozir. samega škofa Jegliča, ki ga je Klekl pred volitvami obiskal v Gor. Gradu.[13]

Prišel je 8. november — dan plebiscitarnih volitev v narodno skupščino za monarhofašistični režim. V glavnem zaradi klerikalne abstinence je v Sloveniji glasovalo le 52 % volivcev.

Boljši so bili rezultati v prekmurskih okrajih; v soboškem je glasovalo 72,8 %, v lendavskem pa 64,6 %. Da ni bilo večje udeležbe, je treba še upoštevati okoliščino, da se precej volivcev še ni vrnilo s sezonskega dela. Klerikalna agitacija ni zalegla v polni meri, ker se ji je postavil po robu ves državni aparat, deloma pa zato, ker sta kandidirala dva gospodarsko najvplivnejša veljaka v Prekmurju, a tudi omahljivi Faflik je kot duhovnik imel vpliv na volivce.

V dramatično napetem spopadu sta preizkušala svoj gospodarski vpliv Benko in Hartner. Izvršila sta mobilizacijo volivcev, kakršne nasprotniki volitev niso pričakovali. S pičlo večino je zmagal Benko in sicer s 5147 glasovi proti Hartnerju, ki je dobil 5079, Vezer pa komaj 586 glasov.

V lendavskem okraju so se dali volivci manj vneti, tam je bil vpliv župnika Klekla in dekana Jeriča še zelo močan. Večino glasov je dobil Hajdinjak in sicer 3511, njegov sokandidat Faflik pa 2684, čeprav je slednjega podpiral sreski načelnik. Navzlic temu, da množice niso bile na strani režima, so zlasti agrarni interesenti glasovali za osebno poštenega Hajdinjaka in pričakovali od njega nekaj pomoči.

Klekl je bil zadovoljen z izidom volitev v toliko, ker sta propadla Hartner in Faflik, ki jima je odsvetoval kandidirati. Svoje zadovoljstvo je Hartnerju st. odkrito priznal: »Mene naj nišče ne krivi za nikoj, jaz se nesam mešao v te volitve, dao sam samo dober tanač mojim dobrim lüdem kak Vam i g. Fafliki. Če bi ga bogala, te sramote prepada ne bi trpela, da ne gučim od tistoga ka se ščе zna zgoditi, ar de narod gvišno krivio za vse nevole, kak je vsikdar krivio, poslance, čeravno tej niso krivi... Kak čüjem, te senator »förendiházitag«. Če bo, ste nikaj ne zgübili. Ka se pa tiče senj, jaz nikaj ne dam nanje, ali kak sv. Pismo svedoči, so senje včasi od Boga. Jaz se vüpam, da so i moje takše bile. Zato sam povedao obema svojima prijatelima g. Fafliki i g. Hartneri, naj ne kandidirata, ka se rešita špota prepada, šteroga sam vido. Nesta me bogala, zato se je moglo zgoditi, ka je i Bog naprej vido. Jaz sem molo dosta, zato je bila senja, naj molim; i da sam ne mogo svojiva od kandidacije z tanačom odvrnoti, je dober Bog dao prepad, ka jiva reši, česa jiva ščе rešiti. To samo On zna, zakaj je to šteo mojim dobrotnikom včiniti. Naj bo hvaljeno njegovo sveto Ime!«[14]

Spričo razmeroma visoke volilne udeležbe, kakršne drugi okraji niso mogli izkazati, je bil tudi soboški sreski načelnik zadovoljen z izidom. V svojem poročilu je takole orisal politični položaj po volitvah: »Leto 1931 pomeni v napredovanju narodnostne in državljanske zavednosti tukajšnjega naroda odločen korak naprej. Dokumentiral jo je tukajšnji seljak pri volitvah v narodno skupščino dne 8. novembra, ko je jasno izpovedal in izjavil, da ljubi svojo domovino in državo, da je zadovoljen z državno upravo, da je udan sedanjemu državnemu režimu ter načelno spoštuje program narodnega edinstva... V plemeniti borbi za najlepši uspeh volitev ni bilo nikakršne verske ali nacionalne razlike. Rimokatoličani, evangeličani, kalvini in židovi so ravnotako tekmovali za dober izid kakor domači živelj in narodne manjšine Nemcev in Madžarov... Sijajni izid volitev je poleg vsega tega v prvi vrsti izraz globoke udanosti in trajne vernosti tukajšnjega prebivalstva do Njegovega Veličanstva kralja, ki je napravil konec strankarskim borbam ter povrnil kmetu ljubezen do rojstne grude in ga zopet nagnil k plugu. — Življenje na kmetih se je nekako uravnovesilo; ne da bi to občutili, so se znašli zopet v nekdanjih normalnih razmerah. Starožitnost je zopet dobila mesto v kmečki hiši, izgubilo se je iz strankarstva izvirajoče razburkano življenje. Vrnila se je v družino zadovoljnost z obstoječimi razmerami in skromnost, ki mora biti lastna podeželju. Prenehal je beg z deželе in naval na mesta, beg od trdega kmečkega dela k industriji, deležni dobrot socialne zakonodaje. Mir in red se obeležuje v celi pokrajini... Politična uprava ima kakor fin mehanizem razporejena v posebnostih tukajšnje gospodarske strukture svoja najfinejša kolesca, ki na vsak važnejši utrip absolutno zanesljivo reagirajo in izzovejo potrebne mere.«[15]

K temu poročilu pripominjamo le to, da je sreski načelnik orisal tak položaj, kakršnega si je želela banska uprava in kakršnega mu je narekoval Benko; je le ilustracija uradniške klečeplaznosti pred kraljevskim samovladjem. Kakšno je bilo resnično gospodarsko stanje, zakaj je prenehal »beg od trdega kmečkega dela k industriji«, o tem nam na kratko pa dovolj zgovorno pove tale beležka v Novinah: »Gosp. Hartner, bivši poslanec in veleindustrijalec, je zavolo težkega gospodarskoga položaja stavo svoj obrat. Delavstvo je odpüščeno.«[16]

Po volitvah je šlo za nadaljnjo krepitev režima. Konec 1931 so ustanovili vsedržavno stranko v duhu šestojanuarskih teženj in sicer z imenom Jugoslovanska radikalna kmečka demokracija. (Ime so skovali po nekdanjih glavnih strankah, ki so bile razpuščene.)

Enako so v Prekmurju šli za tem, da osnujejo čim več krajevnih organizacij JRKD. Predsednik okrajnega odbora JRKD za soboški okraj je postal najožji Benkov sodelavec notar Koder, kateremu je Benko po volitvah prepustil županско mesto, podpredsednika puconski mlinar in gostilničar Štefan Kühar in Vezer Geza, že znani propadli kandidat, tajnik pa Ludvik Cvetko. Lendavskemu okrajnemu odboru sta načelovala dr. Pikuš in učitelj Izidor Horvat, mestnemu odboru pa evang. župnik Škalič. Stranka je imela le malo članov, a še ti so se včlanili po sili razmer, največkrat zato, da so prišli do zaželene službe, agrarne zemlje ali pod.; le malokdo je bil član iz prepričanja.

Da se okrepi zanimanje za novo politiko, so osnovali najvidnejši politični aktivisti z Benkom in Hajdinjakom na čelu konzorcij za izdajanje novega prekmurskega glasila, ki naj bi obenem spodrinilo vpliv Kleklovih Novin. Tako je 6. marca 1932 začela v Soboti izhajati *Murska krajina*, tednik za gospodarstvo, prosveto in politiko, katere prvi urednik je bil Koder, pozneje Benkov uslužbenec Hradil in končno vpok. orožnik Klanjšček. Polagoma je postal list Benkovo osebno glasilo.

Navzlic vsemu prizadevanju državne oblasti in političnega vodstva stranka ni kazala napredka. Po poročilih sob. sres. načelnika »so politične prilike stacionirane. Na lahko se že opazi sodelovanje učiteljstva, *drugače se pa suče vse politično delovanje okoli osebe narodnega poslanca* (podčrtal pis.), ki narodu svetuje in pomaga, kjer in kolikor more. Njegova pisarna je stalno oblegovana od nebroja oseb, ki iščejo pri njem nasvete in pomoči, kar vzame narodnemu poslancu. g. Benku, ki ima veliko eksportno podjetje in tovarno, zelo mnogo dragocenega časa. Pod njegovim vodstvom in v njegovih poslovnih lokalih hvalevredno posluje tudi tajništvo sreskega odbora JRKD, ki vrši po njegovih navodilih podrobno delo za razvoj in razmah vsedržavne stranke.«[17] Vse drugače označuje Benkovo dejavnost Klekl: »Po uveljavitvi pogodbe med Avstrijo in našo državo so bili od trgovine z N. Avstrijo dejansko izključeni vsi domači izvozniki razen Benka. Poleg njega so zaprosili za dovoljenje tudi drugi, a izvoznice je dobil le Benko.«[18] Medtem ko je Benkovo gospodarstvo dosegalo višek razvoja, je gospodarski položaj množic postajal vse težji. Celo optimistični sreski načelnik, katerega uradna poročila so bila vedno rožnata, je tožil, da je »dolgotrajna gospodarska stiska povzročila, da se je na meji zopet pojavilo tihotapstvo... Pri plačevanju davkov je postalo prebivalstvo nekako nebrižno. Kakšne agitacije ali propagande v tem pogledu sicer ni opaziti, pač pa toži vsakdo, da mu bo nemogoče davkov plačevati, tako občutno se je zajedla kriza v tukajšnji skoraj izključno na živinorejo navezani srez. Da je situacija v srezu, ki je notorično siromašen, še tako ugodna, gre zasluga tukajšnjim sezonskim delavcem, ki so iz Francije in Nemčije poslali domov že znatne vsote.«[19]

Za popularizacijo diktatorskega režima so politični korteši posebno izkoriščali tkzv. nacionalna društva, kakor Sokola, Kolo jugoslov. sester, Sočo, strelske družine, posebno pa gasilce, saj je bila soboška gasilska župa pod Benkovim vodstvom ena najmočnejših v državi. Sokolski nastopi, gasilske vaje in druge društvene prireditve so bile zgolj priložnosti za pridobivanje ljudi za unitaristično politiko, ob tej pa postaja Benkov vpliv tolikšen, da se brez njegove odobritve ne izvrši nobeno pomembnejše dejanje v Prekmurju.

Mnogo težji je bil Hajdinjakov položaj v lendavskem okraju. Benko se je gibal v veliki meri v evangeličanski sredini in je bil celo inšpektor evangeličanske cerkve, a liberalni Hajdinjak je idejno in politično nasprotoval katoliški okolici, ki je bila pod vplivom svojega duhovnega gospoda v Črensovcih. Enako se Hajdinjak ni mogel primerjati z Benkom v gospodarskem oziru, saj je bil samo reven vaški kovač s kopico otrok, ni bil lastnik podjetij, ni imel trgovine v rokah. Gospodarsko ni bil nihče odvisen od njega. Glavna opora mu je bil dr. Pikuš s svojimi klienti in agrarnimi interesenti ter učitelji, ki se niso hoteli podrejati župnikom. Še celo sreska načelnika nista bila naklonjena kovaču Hajdinjaku. Dr. Farčnika, ki je dajal prednost Faflikovi kandidaturi, je v začetku maja 1932 nasledil novi sreski načelnik dr. A. Trstenjak. Bil je klerikalec, a je prišel na čelo okraja kot bivši solunski dobrovoljec. V začetku službovanja na tem mestu je podprl nacionalne kroge zoper dekana Jeriča in Klekla. Proti Jeriču je nastopil zato, ker se ta ni hotel odreči madžarskemu jeziku pri nekaterih cerkvenih obredih. Kmalu pa je tihi vpliv iz župnišč našel v Trstenjaku svojega zaščitnika, ki je spretno oviral Hajdinjakove namere. Tako je vladni poslanec Hajdinjak ostal še pri državni upravi brez opore, kar je še zmanjševalo njegov osebni vpliv. Hajdinjak je bil protiklerikalni borec, čeprav zelo lahkoveren in kratkoviden, a Benko je bil brez političnih idealov in je poznal le procvit lastnega gospodarstva. Hajdinjaka je ljubljansko politično vodstvo izkoriščalo, da bi z njim prodiralo med gospodi sovražne množice, Benko je znal politiko podrejati lastnim koristim. Prvi se je zaradi svojih načel spopadel z okolico, drugi je s podkupovanjem pridobival pristaše.

V času političnega navala vsedržavne stranke na ljudstvo in tihe klerikalne opozicije, ki vedri in čaka na boljše čase, a si medtem prizadeva ohraniti vpliv na verne kmete, začno v Prekmurju poganjati revolucionarnejše sile. Njeni izviri so v samem globokem gospodarskem propadanju in obubožanju množic, krepi pa jih tudi opozicionalna politična aktivnost, ki jo nasilni režim ni mogel povsem uničiti in jo je bilo čutiti še v vsej slovenski deželi. Njeni nosilci v Prekmurju so mladi intelektualci, sinovi sezonskih delavcev in siromašnih kmečkih družin.

Nadarjene dečke v osnovnih šolah so katehetje izbirali in nagovarjali starše, da so jih namenili za bodoče klerike ali klerikalne izobražence, predvsem za učitelje, profesorje, pravnike, kvečjemu še za zdravnike, ne pa za tehnike. Podobno so si prizadevali evang. duhovniki. Večina teh mladcev, ki so se vzgajali v salezijanskem Martinišču v Soboti, Verženju, ljubljanskem Marijanišču in drugih konviktih, je šla v bogoslovje ali pa po poti, ki so jim jo začrtali kleriki. Nekateri med njimi pa so se po dokončani srednji šoli in v letih na univerzi začeli osvobajati duha kongregacij ter se znašli pred novimi pogledi na svet in družbo. Ta mladina ni hotela več ostati pod Kleklovim duhovnim varuštvom. Celo nekateri bogoslovci in mladi kaplani na deželi niso več mogli ostati v pretesnem Kleklovem objemu, čigar konservativnost ni poznala meja. Slovensko malomeščanstvo z jugoslovanskim nacionalističnim načrtom je ni nikoli privlačevalo, zato je iskala novih poti, eni so šli v krščanski socializem, radikalnejši pa še dalje v levo, v komunizem. Slednji niso še sistematično proučevali družbenih in političnih vprašanj, a pod vplivom utripov na ljubljanski univerzi so prišli do spoznanj, da vsesplošne zaostalosti v domači krajini ne bosta rešila ne Benko ne Klekl, da prekmurske zadeve nimajo zgolj lokalnega značaja, da se bo slovensko nacionalno in politično vprašanje moralo reševati v sklopu s socialnim in ga bodo morale reševati množice same. Njihov najvidnejši predstavnik je Miško Kranjec, ki se že vidno literarno udejstvuje in uživa sloves med njimi, saj je poleg številnih novel v ljubljanskih revijah že izdal dve povestni knjigi: Težake in Življenje, ter mu kritika obeta, da utegnejo njegova dela dozoreti za svetovni forum.[20]

Skupina teh mladih ljudi še zdaleč ni imela enotnih političnih in socialnih pogledov, bila pa je enotna proti šestojanuarski politiki ter se je zavedala, da se je treba oddaljiti od Klekla.

---

1 Sresko poglavarstvo v M. S. Pov. br. 246 — 31. V. 1926.

2 Novine 21. dec. 1930.

Kdo so ti »domačini-narodnjaki« in kaj je hotel z njimi doseči v narodno obrambnih organizacijah, naj osvetli naslednje Kleklovo pismo biv. ministru Vesenjaku v Mariboru, ki se glasi: »J/ezus/M/arija/J/ožef. Dragi gospod minister, ljubljeni prijatelj! Moj prijatelj g. veleindustrijalec Hartner iz M. Sobote Vas obišče in prosi nekše pomoči. V M. Soboti so čudne razmere. On Vam bode več povedal. Predvsem se pa ide za to, da bi se rekonstruerala Narodna odbrana. Predsednik ji je bil neki učitelj Hočevar, ki je pa premeščen v Maribor. Člani so bili gg. Jerič, Bajlec, Sever itd., ki vsi so že proč iz M. Sobote. **Gospod Hartner in par naših bi rado pristopilo, da morejo kontrolirati delo tistih, ki niso v odboru krščanskega mišljenja.** Prosim Vas, idite mu na roko, da se bo mogla ta stvar izvršiti čimpreje in se pogovorite, kako bi šlo. Mariborski g. predsednik bo Vam že vse povedal, prosite ga in mu razložite za kaj se gre. V Srcu Jezusovem Vas g. minister prav srčno pozdravlja Klekl Jožef, vp. župnik. Črenšovci, 4. dec. — 30.« (Podčrtal M. K.)

Za to uslugo je Klekl terjal od Hartnerja naslednjo protiuslugo, ki jo razberemo iz Kleklovega pisma Hartnerju: »JMJ. Dragi prijateo!... Priloženo pismo na gospoda ministra Vesenjaka denite v kuverto... Ščе nekaj Vas prosim. Zdaj sem zvedo, ka ščejo prepovedati k novomi leti naše Novine ka bi je pisali v našem domačem jeziki nego mi bi je mogli v kranjskom. Če pa ne vemo kranjski, mi že ali narod ne. Pa je krivica. Od toga nikomi nikaj ne pravite, nego včasi pišite Vašemi prijateli v Beograd, naj ide k Živkovići. Jaz sam odposlao priziv proti tomi i je odposlan dnes, to je 4. dec. ide z Črensovec, naj tam napravi rešenja prepis pa Vam pošlje. Če nedo v našem jeziki smele biti štampane, te si lejko zaprete tiskarno. Ka te pa štampali? (Hartnerjeva Prekmurska tiskarna je namreč tedaj tiskala Kleklove Novine. Op. pis.) Tüdi bi sobočki vogrski list stavili (Muravidék. Op. pis.) Srce Jezušovo naj Vas blagoslovi! Klekl. Črensovci, 4. dec. — 30.«

3 Pov. No 718/14 — 16. XII. 1931.

4 Geza Hartner, bivši peštanski poslanec za soboški okraj, je s parnim mlinom, kupčijo in končno s pomočjo Samostojne kmečke stranke toliko zaslužil, da je postal lastnik gornjelendavskega gradu. Imel je tudi večino delnic Prekmurske banke v Soboti. 1925 je pokupil še preostale in postal upravni svetnik te banke. Tako je nekdanja nacionalizacija tega zavoda po Jadranski banki postala iluzorna. Banka je postala še lastnik Prekmurske tiskarne. S temi ustanovami je postal njegov posinovljenec Hartner Ferdo eden najvplivnejših gospodarstvenikov. S tem, da se je vnel za šestojanuarsko politiko, je hotel doseči še politično moč. Pri tej nameri mu je bil Benko napoti. Dosegel je le županско mesto v Soboti, postal banski svetnik in kraljev odlikovanec. Sele v času okupacije je postal poslanec in vodilna politična osebnost.

5 »Po mojem mišlenji i po mojoj sodbi Faflik neje sprejeo, ... Jaz bom zahtevao od njega, ka podpiše svojo odpoved.« (Klekl — Hartnerju st., 27. okt. 1931.)

6 »Dnes so bili dvakrat pri meni žandarje i zaplenili letake. Delio nesam nikaj. Zato sam pravo, da velika škoda, ka Vaš sin kandidira. Vidite, takši pritisk nikdar ešče neje bio, ka niti to se ne sme štampati, če što odstopi«. (Klekl — Hartnerju st. v pismu 2. nov. 1931.)

7 Iz situacijskega por. sr. nač. v M. Soboti kr. banski upravi Pov. No. 856/18 — 3. XI. 1931.

8 Klekl — Hartnerju st., 2. nov. 1931.

9 Sit. por. sr. nač. v MS o volilnem gibanju, Pov. No. 856/16, 23 .X. 1931.

10 Tega je na vseh sestankih spremljal sreski načelnik.

11 Pov. No. 856/16, 23. X. 1931.

12 Pov. No. 856/18, 3. XI. 1931.

13 Hartner st. je sam dal Kleklu na razpolago avto, da je lahko obiskal Jegliča, ogorčen pa je bil, ko je zvedel, da je Klekl agitiral zoper volitve, na katerih je kandidiral njegov posinovljenec. Klekl se je opravčil Hartnerju st. z naslednjimi besedami: »Predragi prijateo! Vaše pismo me je jako zabolelo... Tak daleč sem prišo, ka se mi ne verje več. Pred Vsemi Sveteci tisti četrtek sem osebno povedao g. Kolenci, naj pred 7. nov. večerom nikaj ne deli, zato ka smo meli dogučano, ka idemo k Jegliči i od njega glas prinesemo. Po tom glasi, kak sam ga pa poslao pa itak ne melo nikšega smisla deliti plakate. Pa Kolenc je bogao, ve pa so najšli pri njem ešče zvezane nerazdeljene plakate. Jaz nesam bio doma 10 dni, ne vem, ka se je godilo. Kak morem jaz biti odgovoren, če je Kolenc kaj agitirao? Ve neje moj kaplan, jaz mam ž njim pogodbo, da vrejuje Novine i nikše oblasti nemam nad njim!? Če je kaj proti mojoj želi i prepovedi delao, jaz njemi ne morem zabraniti i nišče mi to ne sme v očmi vrčti...« (Klekl — Hartnerju st., 1. dec. 1931.) Skrivnostni in dvolični značaj Kleklovega političnega dela je že iz tega odstavka dovolj razviden: dajal je navodila zoper volitve, a agitirali so drugi, pred neprijetnimi okoliščinami se je pravočasno umaknil, bil je lastnik Novin, a s Kolencem je bil »le« pogodbeno vezan.

14 Klekl — Hartnerju, 1. dec. 1931.

15 Iz situac. por. sres. nač. v MS. kr. banski upravi, Pov. br. 78/1 — 9. I. 1932.

16 Novine 24. I. 1932.

17 Trimesečno sit. por. sr. nač. v MS. kr. ban. upr. Pov II/2 No 431/1 — 7. I. 1933. Po prvi svetovni vojni se je Benko vrnil od vojakov domov, a je kmalu zbežal pred komunističnim direktorijem iz Prekmurja na Štajersko in od tam denarno podpiral protirevolucijo. Vrnil se je šele, ko je jugoslovanska vojska zasedla Prekmurje. Nato se je ves predal gospodarstvu. Zgradil si je nove gostinske prostore, tovarno mesnih izdelkov in eksportno klavnico. Izvažal je živino v Avstrijo, Nemčijo, Italijo, Češko, Egipt in Anglijo. Snoval je mesarske filiale v Mariboru, Celju, G Radgoni, Lendavi in drugod. 1933 je začelo njegovo podjetje kot prvo v državi z izdelavo »baconov« za Anglijo; teh je izvozil v letu 1934 766.118 kg (ok. 400 svinj tedensko). Pred drugo vojno je zaposloval okoli 800 oseb ter je imel 30 filial. Pri gospodarskih poslih mu je pomagala politika. 1923 je kandidiral na listi Srbske radikalne stranke kot zaupnik finančnega ministra Stojadinovića, s katerim je ostal do zadnjega v najtesnejših stikih. Spričo nepopularnosti te stranke v Prekmurju, je propadel kot kandidat, je pa še dalje dobival posebne ugodnosti in dovoljenja za izvoz živine. Od 1925—28 je bil gerent soboške občine, nato župan do 1931, ko je postal poslanec. Med okupacijo izdajalec in kot tak po osvoboditvi obsojen na smrt.

18 Novine, 30. X. 1932, Izvoz živine iz Slov. krajine pred sodiščem.

19 Trimes. por. sr. nač. v MS. na Pov. II/2 No 432/1 — 1. 7. 1932.

20 S. Škerlj v »Slovencu« 1932/115/4.

(Nadaljevanje prihodnjič)